

Møte tirsdag den 15. februar kl. 12.55

President: G u n n a r S k a u g

D a g s o r d e n (nr. 18):

1. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i rettergangslovgivningen (varadommer i sivile saker og forening av straffesaker) (Innst. O. nr. 44 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 27 (1999-2000))
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (harmonisering av rettsmiddelfrister, effektivisering av bøtStraffen og endring av prosessreglene for Høyesterett m.m.) (Innst. O. nr. 45 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 3 (1999-2000))
2. Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eieendom (Innst. O. nr. 43 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 4 (1999-2000))
4. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for dagens møte i Odelstinget – og anser det som vedtatt.

Presidenten ber om forslag på settepresident.

Tom Thoresen (A): Jeg foreslår Sigvald Oppebøen Hansen.

Presidenten: Sigvald Oppebøen Hansen er foreslått som settepresident. – Andre forslag foreligger ikke, og Sigvald Oppebøen Hansen er enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

S a k n r . 1

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i rettergangslovgivningen (varadommer i sivile saker og forening av straffesaker) (Innst. O. nr. 44 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 27 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene: Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ane Sofie Tømmerås (A) (ordfører for saken): Denne saken dreier seg om to endringer i rettergangslovene.

Den første endringen gjelder adgang til å oppnevne en varadommer for rettens leder. Det har vært et tema flere ganger at vi må styrke retten i særlig omfattende og vanskelige saker; bl.a. har det vært drøftet i Strukturutvalget for herreds- og byrettene i NOU 1999:22, og det har også vært tatt opp i et initiativ fra Stavanger byrett, som har knyttet det opp til en bestemt sak som står for behandling nå ganske snart. Denne type forsterket rett reiser en rekke prinsipielle spørsmål som jeg velger ikke å holde noen forelesning om nå. Det er spørsmål som heller ikke komiteen i behandlingen av denne endringen har tatt stilling til eller gått inn i vurderingen av. Vi har der henvist til at dette nettopp reiser prinsipielle spørsmål, og at dette derfor bør vurderes på en skikkelig måte av Tvistemålsutvalget før Stortinget eventuelt får en slik sak til behandling, men at det i høyeste grad er et spørsmål som bør sees på.

Det vi nå foreslår, er adgang til å oppnevne en varadommer som kan steppe inn ved sjukdom eller andre forfall fra rettens administrator, og det er en atskillig mindre inngripen. Det er noe vi ønsker å innføre ikke bare for sivile saker som ligger i denne odelstingsproposisjonen, men også for straffesaker som er omtalt i Ot.prp. nr. 3 for 1999-2000, som vi skal behandle etterpå.

Den ordning vi nå går inn for, kommer ikke til å endre styrkeforholdet mellom fagdommer og meddommerne, og varadommeren må derfor innta en rolle etter nettopp det. Vi skal ikke ha to administratorer av retten. Varadommeren må nok ha adgang til å stille spørsmål under hovedforhandling dersom vedkommende skal kunne hoppe inn som leder av rettssaken hvis det blir nødvendig, men rollen må allikevel være så tilbaketrucken som mulig, slik at styrkeforholdet ikke på noen måte forrykkes.

Komiteen peker på en ting som ikke er reist i proposisjonen, nemlig at når saken er tatt opp til doms, kan også forhandlingene strekke seg over tid. Det gjelder selvfølgelig særlig i saker som er omfattende og kompliserte. Komiteen mener at rent unntaksvis kan også en varadommer være med på disse dommerforhandlingene, men det er et unntak som må brukes med forsiktighet fordi situasjonen prinsipielt er en annen når saken er tatt opp til doms med de drøftelsene som da skjer, enn den situasjonen som er når hovedforhandling ennå foregår.

Den andre endringen som foreslås i proposisjonen, er av en helt annen art. Det dreier seg om forening eller sammenslåing av saker. Når man har flere saker på en person, eller det er situasjoner hvor flere personer er involvert i en sak, er reglene i dag at disse kan forenes til felles behandling i én sak, men dette skal bare gjøres dersom det kan gjøres uten vesentlig forsinkelse og uten vanskeligheter. Egentlig burde dagens lovtekst vært tilstrekkelig, men det viser seg i praksis at slik forening skjer til tross for at det innebærer vesentlige forsinkelser og til tross for at det innebærer andre vanskeligheter. Det er et paradoks at en gjerningsmann kan begå nye lovovertridelser mens han venter på at de forrige lovbruddene skal bli ferdig etterforsket eller ferdig behandlet i retts-systemet. Det er helt på tvers av de signalene en enstem-

mig komite har sendt flere ganger, senest i debatten i Stortinget her i dag, om en rask reaksjon på et lovbrudd slik at vi på den måten kan forhindre nye. Dessuten er det en side til, nemlig at offeret har krav på å slippe den belastningen det innebærer når det trekker ut før en dom faller i saken.

Komiteen forutsetter at den endringen vi gjør nå, der vi setter inn «*kan forenes*» i lovteksten, vil medføre en reell endring i praksis. Det er det som er lovgiverens hensikt med lovendringen.

Komiteen ser at det kan ligge en fare i at restsaker blir henlagt i større grad dersom man i mindre utstrekning forener saker. Vi håper at så ikke skjer, og vi forutsetter at det særlig ikke skjer i saker hvor det er privatpersoner som er rammet av ugjerningen, og heller ikke i saker som det etterforskningsmessig er greit å reise sak på.

Jan Petter Rasmussen (A): Jeg vil bare forholdsvis kort kommentere det som den andre delen av lovendringen dreier seg om, nemlig det som går på pådømmelse av enkeltsak istedenfor å samle opp straffbare forhold – det har jo nær tilknytning til saken vi hadde tidligere i dag i Stortinget. Det jeg er opptatt av, ut fra den tregheten som ofte finnes i systemet, er at når vi nå endrer lovens tekst til «*kan forenes i én sak*», må det i praksis bety at det vanlige nå skal være at sakene behandles enkeltvis, slik at det blir et klart signal, og at vi ikke fortsatt får den samme praksis som er i dag. For det er riktig som Ane Sofie Tømmerås sa, at dagens lovgivning kunne vært tilstrekkelig, men er det ikke. Så det komiteen og Arbeiderpartiet forventer, er at dagens praksis nå endres. Dette er nemlig et av de viktige tiltakene i den kjeden av tiltak som det er snakket om tidligere, for å få de såkalte gjengangerne ut av sirkulasjon. Jeg håper at dagens lovendring vil bli det første skritt i riktig retning i så henseende.

Statsråd Odd Einar Dørum: Kort etter nyttår fremmet departementet en liten proposisjon om to endringer i rettergangslovgivningen. På grunn av at den ene endringen bør foretas før den såkalte Baldersaken kommer opp for Stavanger byrett 1. mars 2000, vil jeg spesielt takke justiskomiteen for den hurtige behandlingen saken har fått.

Begge forslagene i proposisjonen er av betydning for å sikre en raskere og mer effektiv saksbehandling i rettspleie.

Forslaget om bruk av varadommere i særlig omfattende sivile saker vil forhindre at saker må starte på nytt på grunn av forfall hos dommeren. Risikoen for å måtte gjennomføre hele eller deler av en langvarig hovedforhandling på nytt skulle med dette langt på vei være eliminert. Bruk av varadommer vil gjøre at den samlede økonomiske kostnad for domstolen og partene blir langt mindre enn den ellers ville ha blitt dersom dommeren får forfall.

Det andre forslaget, som gjelder endring av reglene om forening av straffesaker, vil ha betydning når det gjelder å korte ned på saksbehandlingstiden i slike saker. Jeg regner med at endringen kan gi økt effektivitet både i påtalemyndigheten og i domstolene. Målet er at en del straffesaker skal bli pådømt tidligere enn tilfellet er i dag. Det vil ha positiv effekt både allmenn- og individualpre-

ventivt, og en bør se dette forslaget i sammenheng med alle de tiltakene som det nå arbeides med for å få effektivitet i straffesakskjeden.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 277)

S a k n r . 2

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i rettergangslovgivningen m.m. (harmonisering av rettsmidlfrister, effektivisering av bøtStraffen og endring av prosessreglene for Høyesterett m.m.) (Innst. O. nr. 45 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 3 (1999-2000))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten også her blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Høyre 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter og representanten Bastesen 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke gis anledning til replikker etter de enkelte innlegg, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ane Sofie Tømmerås (A): Ved mange anledninger har justiskomiteen pekt på hvor viktig det er at det går kort tid fra et lovbrudd blir begått, til lovbrysterer får en reaksjon. Det er uholdbart at det går uker, måneder og noen ganger år fra noe er gjort, til samfunnet viser sin reaksjon. Det er svært uheldig overfor førstegangsforbrytere, som dermed kan vikle seg enda mer inn i kriminalitet siden ingen reaksjon kommer. Det er også svært uheldig overfor gjengangere, som får tid og mulighet til å gjøre flere lovbrudd.

Også for sivile saker er det viktig at sakene går radig gjennom rettssystemet. På den måten vil folk få sin rett raskere. I mange saker kan det være uholdbart med uavklarte rettstilstander over lang tid.

Komiteen er derfor glad for at Regjeringen nå har lagt fram en proposisjon med en rekke endringer som kan effektivisere gangen noe gjennom det ene leddet, nemlig domstolene. Det er ingen revolusjon Regjeringen har lagt opp til. De fleste endringene kan vel knapt kalles særlig prinsipielle. Derimot dreier det seg om en rekke små grep som hver for seg rydder litt opp, og som i sum forhåpentligvis vil føre til et noe mer effektivt rettsvesen. På den annen side understreker komiteen at hensynet til effektivitet ikke må gå på bekostning av rettssikkerheten for den enkelte.

Til tross for at denne innstillingen neppe blir folkelesning, har komiteen prøvd å gi en politisk forklaring på hvorfor vi går inn for de ulike endringene. Proposisjonen er svært teknisk, med liten vekt på de politiske beveggrunnene bak endringene.

Flere av endringene er tatt opp etter initiativ fra domstolene selv, og det er prisverdig at domstolene selv søker etter mer effektive og enklere saksbehandlingsregler. Forslagene er samlet opp fra flere høringsbrev fra 1996 til 1998.

En sak som kan forvirre både legmann og lærd i dag, er alle de ulike fristene for å bruke et rettsmiddel. Vi har to måneder for vanlig anke, to uker for kjæremål, én måned for oppfriskning og i tillegg en haug med særfrister i lovverket. Dette kan være ganske kaotisk å forholde seg til, og dessuten har det den alvorlige siden at folk kan tape sine rettigheter fordi man i beste tro har forholdt seg til gale frister. Derfor skjærer vi nå gjennom og setter en felles frist på én måned. Den fristen vil nok være en utfordring når det gjelder omfattende ankesaker, og særlig der avgjørelsen om en anke skal finne sted, skal tas i flere ledd, som i en stor bedrift eller i kommunal forvaltning hvor kanskje et folkevalgt organ også skal inn.

Imidlertid mener komiteen at dette må være overkommelig. Det betyr at rettssaker må inn i en raskere behandlingsform som gjør at slike avgjørelser tas i tide. Det betyr også at drøftelser rundt et forlik må komme i gang raskere. Et slikt press på partene kan det nok rett og slett være betimelig å sette.

For noen saker, særlig når det gjelder kjæremål, vil en måned være unødvendig lang tid. Imidlertid utnyttes sjelden toukersfristen i dag, og det er ingen grunn til å tro at kjæremålene vil komme inn noe senere selv om det blir adgang til det, siden det er i partenes egen interesse å fremme dem raskt.

Komiteen regner med at man ved revidering av frister i ulike særlover i tiden framover slutter opp om den felles fristen på en måned, slik at det etter hvert blir en felles rettsmiddelfrist gjennom hele lovverket.

Som jeg nevnte, gjøres det flere praktiske grep som kan få saker kjappere gjennom domstolssystemet. Jeg kan f.eks. nevne:

- Advokatene sender selv kopi av prosesskriv til partene. Da slipper domstolene det arbeidet, og motparten mottar det tidligere.
- En høyere rett kan ta avgjørelser om saksomkostninger når saken er skikkelig opplyst, og slipper derved å sende spørsmålet tilbake til en underliggende rett for ny behandling.
- Vitner blir som hovedregel innkalt av partene og ikke på den gammeldagse og tungvinte måten ved forkynning fra domstolen.
- Kompetansedelingen mellom lagmann og lagmannsrett ved avgjørelse om ankesamtykke skal gis, oppheves. Slik unngår man en ekstrarunde i systemet.
- Det innføres en generell oppmøteplikt for vitner. Reglene for unntak på grunn av reiseavstand er ikke endret siden 1915, mens kommunikasjonsmulighetene er ganske annerledes i dag enn den gang. Fritak skal nå bare gis unntaksvis. Komiteen vil i den sammenheng også vise til de nye teknologiske mulighetene vi har med fjernavhør osv., og forutsetter at dette tas i bruk i større utstrekning enn i dag.

Komiteen går også inn for flere endringer som må kunne kalles god forbrukerpolitikk eller et vern for folk flest. For eksempel overoppyller vi Luganokonvensjonen, og det er det ingen grunn til at vi skal gjøre. Nå skal saksøkte få forholde seg til sitt eget verneting. Saksøkers verneting skal bare gjelde når vedkommende har hjemting utenfor Norge. Vi vil verne vitner fra mulig sjikane og trusler, ved at de ikke behøver å oppgi adresse i retten. Det er i tråd med det komiteen pekte på da tilsvarende ble gjort for straffesaker. Sannsynligvis vil det være aktuelt i en mindre andel av de sivile sakene, men det er likevel like nødvendig for det vitnet som måtte trenge det. Det å ikke oppgi adresse er dessuten et beskjedent og uskyldig tiltak, ikke minst i forhold til mer omfattende tiltak som vurderes for å beskytte vitner.

Et annet eksempel på god forbrukerpolitikk er at salg av gjenstander, særlig biler som ikke er hentet hos håndverker, nå kan skje gjennom namsmannen. Det er enklere enn tvangsauksjon og gir kjøperen sikkerhet for at heftelser er strøket. Enda et eksempel er at man ved tvangsbruk av fast eiendom nå også kan gjøre tvangsbruken gjeldende for driftsløsøre og varelager som er nær tilknyttet eiendommen og driften av denne. Vi får også likere regler for tvangssalg av bolig, enten man eier boligen eller man leier den, noe som er typisk i borettslag.

Komiteen går også inn for å fravike de vanlige habilitetsreglene, slik at tvangssalg av bolig også kan skje ved en banks eiendomsmeidler, for derved å få større sjanser til å oppnå høyest mulig pris.

Videre ønsker vi å styrke forliksrådets rolle noe. Dermed kan vi også avlaste det ordinære rettsapparatet. Det kan avlastes for en del saker ved at også saker mot stat og kommune kan bringes inn for forliksrådet, og også ved det grepet som gjøres når vi åpner for at partene kan møtes i forliksrådet, selv om den innklagede er enig i kravet fra klageren. Ved et møte i forliksrådet er det større mulighet for at man kan finne fram til fornuftige løsninger på hvordan den innklagede kan oppfylle kravet, og dermed kan vi være i forkant og unngå rettssaker fordi man ikke klarer å oppfylle kravet.

Vi gjør også en del endringer i prosessreglene for Høyesterett, og minst en av dem er ganske etterlengtet. Det gjelder adgangen til å ha prøveadvokat på begge sider i en sak. Komiteen understreker at den vil beholde ordningen med at en advokat må vise seg skikket til å føre saker for Høyesterett gjennom to saker før hun får løyve til å føre saken for den høyeste domstolen vår.

Imidlertid kan det i enkelte saker styrke rettssikkerheten at det er en prøveadvokat som fører saken. Forutsetningen må være at den samme advokaten har ført saken for underliggende rett, og at spesielle grunner gjør at hun bør fortsette å føre den. Slike grunner kan være at saken er spesielt stor og omfattende, eller at et særlig tillitsforhold mellom advokaten og parten er viktig i saken. Det kan være enkelttilfeller hvor slike grunner gjør at det er rimelig at det slippes til prøveadvokater på begge sider i en sak.

Videre går komiteen inn for å avgrense noe muligheten til å komme med nye bevis og omstendigheter etter at

kjæremålsutvalget har henvist en sak til ankebehandling i Høyesterett. I dag ser vi at saker kan endre art og karakter på grunn av nye innspill fra partene, og dermed blir jo selve grunnlaget for henvisningen en annen enn det Høyesterett ender opp med å behandle. Dette mener komiteen må unngås, og den går derfor inn for den foreslåtte endringen. Men komiteen er klar på at formålet med endringen er å hindre at saken får en ny karakter. Nye bevis og omstendigheter som ikke rokker ved sakens karakter, bør derfor kjæremålsutvalget godta. Dette er ett av punktene i proposisjonen hvor den nye regelen må anvendes med kløkt for å sikre at rettsikkerheten ikke svekkes.

Et annet punkt komiteen noe nølende går inn for, gjelder hvor lang tid det skal gå for en bøtestraff er foreldet. I forhold til andre typer foreldelsesfrister mener komiteen at fem år synes mest rimelig. Imidlertid åpnes det også for mulighet til lønnstrekk over fem år, slik som ved trekk for skyldig skatt, og komiteen ser at Statens innkrevingsentral dermed kan trenge noe mer tid for å drive inn pengene. Vi slutter oss derfor til en foreldelsesfrist på ti år.

Det er bare ved én endring betenkelighetene er såpass store at det er en dissens i innstillingen. Arbeiderpartiet vil ikke være med på å utvide adgangen til å gå rett over i hovedforhandling under et muntlig forberedende møte når begge partene motsetter seg det. Som hele komiteen understreker, er et slikt møte ment å skulle forberede hovedforhandlingen. Men dersom saken er ukomplisert og synes tilstrekkelig opplyst, har dommeren i dag adgang til å felle en dom umiddelbart, selv om den ene parten motsetter seg det. Nå går flertallet inn for at dommeren skal kunne avsi dom når det er ubetenkelig å gjøre det, selv om begge partene motsetter seg det.

Arbeiderpartiet står på det synet som en enstemmig justiskomite hadde sist dette forslaget var oppe: Det vil neppe finnes en sak hvor det er ubetenkelig å avsi en dom umiddelbart dersom begge parter motsetter seg at det skal skje. Dessuten mener Arbeiderpartiet at en slik form for overkjøring kan være uheldig sett i et rettsikkerhetsperspektiv. Det er dessuten minimal, om noen, effektiviseringsgevinst å hente ut, ettersom dette vil gjelde veldig få saker.

Når det gjelder reglene for hvordan pantsatt løsøre skal kunne selges, støtter komiteen å forenkle reglene. Når vi nå hadde reglene om håndpant på bordet, ønsket Arbeiderpartiet en total gjennomgang av ordningen. Dette er en måte å skaffe seg kreditt på som oppstod for lenge siden – på en tid da det å pante sine personlige verdigjenstander for mange var den eneste måten å skaffe seg kreditt på. Slik er et heldigvis ikke lenger. I Arbeiderpartiet ønsket vi derfor å få vite i hvor stort omfang ordningen blir benyttet, i hvor stor grad innleverte gjenstander blir tvangssolgt, hvor stor del av dette markedet som er under tilsyn og blir registrert, og dessuten å få en vurdering av hvor hensiktsmessig og formålstjenlig denne ordningen egentlig er. Dessverre ble vi stående helt alene om dette ønsket. Men siden justisministeren er kjent for å være en handlekraftig og aktiv mann, føler jeg meg trygg på at ingen vil henge ham om han likevel skulle mene at det var grunn til å se nærmere på ordningen med håndpant.

Ja, dette var et skjønnsomt utvalg av en rekke endringer i rettergangslovene våre. Det er mange jeg ikke har omtalt, så det er bare å gyve løs på innstillingen for den som vil ha en bedre innsikt i effektiviserende tiltak i domstolene. Vel bekomme!

Presidenten: Presidenten antar at dette med å henge statsråden ikke var bokstavelig ment.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Regjeringens forslag i Ot.prp. nr. 3 Om lov om endringer i rettergangslovgjevinga m.m. blir i dag vedtatt av Odelstinget. Det betyr i grove trekk en del endringer, harmoniseringer og forenklinger som tilpasser rettergangslovgivningen bedre til tidens hverdagsvirkelighet. Men det er viktig at en mer effektiv og hurtig saksbehandling ikke går på bekostning av rettsikkerheten. Kristelig Folkeparti tror ikke det vil skje i forbindelse med disse endringene, men det er viktig å holde problemstillingen levende og aktuell.

Den grundige gjennomgangen som saksordfører hadde av innholdet i innstillingen, og som understreket den store enighet det er mellom Regjeringen og justiskomiteen, medfører at jeg begrenser kommentarene til noen få enkeltforhold i innstillingen. Først til punkt. 3.10 der Arbeiderpartiet skiller lag med den øvrige komite i problemstillingene omkring utvidet adgang til hovedforhandling i muntlig saksforberedende møte. Forslaget fra Regjeringen betyr at dommeren faktisk kan bestemme at partene i et tvistemål skal gå direkte over i hovedforhandling i det muntlige saksforberedende møtet med etterfølgende domsavsigelse, selv om den ene eller begge partene motsetter seg dette.

Min første reaksjon var sterk tvil, ikke bare om hensiktsmessigheten, men også om riktigheten i å lovfeste adgang for retten til å bestemme direkte overgang til hovedforhandling når begge parter motsetter seg dette. Ja, jeg vurderte også om det ikke ville være et lite anslag mot rettssamfunnets demokrati å frata en person muligheten til å få sin sak bedre belyst enn den forberedelse som skjer til et muntlig saksforberedende møte.

Når jeg likevel ikke støtter Arbeiderpartiets forslag, skyldes det de argumentene som er listet opp i flertallsinnstillingen, og som jeg tillater meg å referere her:

1. Dommeren vil ofte ha en klar formening om hva som blir utfallet av saken når partene har forklart seg.
2. Partene vil bli spart for nye rettsmøter med de kostnader dette innebærer.
3. Den foreslåtte adgangen vil være mest aktuell i relativt ukompliserte saker.
4. Det er rimelig å anta at partene er godt forberedt også til muntlig saksforberedende møter, fordi
5. dagens regler, der en av partene må samtykke før overgang til hovedforhandling, innebærer at partene må være forberedt på en slik mulighet.
6. Departementet forutsetter at dommeren tar hensyn til en part som med rimelig grunn setter seg imot direkte overføring.

Det er med bakgrunn i disse forutsetninger og vurderinger at jeg støtter forslaget om at dommeren skal kunne

bestemme at et forberedende rettsmøte skal gå over i hovedforhandling selv om partene ikke er enig i dette.

Et annet punkt hvor Arbeiderpartiet står alene i innstillingen, gjelder ordningen med tvangssalg av pantsatte gjenstander. Saksordfører har redegjort for partiets begrunnelse. I Kristelig Folkeparti ser vi ingen tungtveide grunner til å endre panteloven nå slik at det ikke lenger skulle være adgang til å drive pantelånervirksomhet. Det er hovedsakelig Christiania Bank og Kreditkasse som driver pantelånervirksomhet. Det finnes tre filialer i Oslo som til sammen har en omsetning på omkring 20 mill. kr i året. Av de samlede pantsatte gjenstandene blir ca. 5 pst. solgt gjennom pantegodsauksjoner. Vi mener at omsetningen ved denne type utlånsvirksomhet er av en slik størrelse at den har en viss betydning i utlånsmarkedet, og følgelig vil vi ikke avskaffe ordningen. Kristelig Folkeparti synes heller ikke det er fornuftig å bruke tid på dette tidspunkt til en fullstendig gjennomgang av ordningen med utlån mot håndpant, eller å gå inn på revisjon av de bestemmelsene som gjelder i dag.

Regjeringen og statsråden er opptatt av å foreslå endringer som gjør det enklere å drive saksbehandling i domstolene. Slik kan det bli mer effektiv og raskere behandling av noen saker. Det har statsråden og Regjeringen justiskomiteens støtte til. I dag bekrefter også Odelstinget Regjeringens linje.

Statsråd Odd Einar Dørum: Justiskomiteen har i forbindelse med Ot. prp. nr. 3 for 1999-2000 behandlet en omfattende mengde lovforslag innenfor sivilprosessens område, som på en utmerket måte er presentert av saksordfører. Selv om hvert av endringsforslagene i seg selv ikke er omfattende, betrakter jeg dette som et viktig ledd i arbeidet med å effektivisere og forenkle rettergangen, samtidig som rettssikkerheten overfor borgerne blir ivarettatt.

Jeg er glad for at justiskomiteens flertall støtter forslagene i proposisjonen, herunder harmonisering av fristene for anke og kjæremål, forslagene om effektivisering av bøtestraffen og en rekke endringer i saksbehandlingsreglene for herreds- og byretten, lagmannsretten og Høyesterett.

Forslaget om harmonisering av fristen for anke og kjæremål og øvrige rettsmiddelfrister til én måned vil bidra til å gjøre det lettere for advokater og andre brukere av rettsapparatet å forholde seg til de frister som løper i ulike typer saker, og gjennom dette bedre tilgjengeligheten til domstolene. I et større perspektiv kan forslaget også knyttes til Regjeringens felles målsetting om et enklere Norge. Fra Justisdepartementets side legges det også stor vekt på at den nye fristen må legges til grunn for fremtidig revisjon av rettsmiddelfrister i andre lover.

Tvistemålsloven foreskriver på en del områder en noe gammelmodig og tungvint prosessuell fremgangsmåte, og mange av lovforslagene som nå er til behandling, har som et klart siktemål å gjøre prosessen enklere både på herreds- og byrettsnivå og for lagmannsretten. Jeg kan i den sammenheng spesielt nevne regler om direktesending av prosesskriv, utvidet adgang til overprøving av

saksomkostningsavgjørelser, innkalling av vitner i sivile saker, utvidet adgang til å gå over til hovedforhandling i muntlig saksforberedende møte, saksbehandling ved fremme av anker under ankesummen og vitneplikten geografiske utstrekning.

Også de prosessuelle endringer som gjelder Høyesterett, er av stor betydning. Arbeidet med disse forslagene ble satt i gang etter henvendelser fra Høyesterett selv. Jeg føler at vi nå får på plass et regelverk som gjør Høyesterett bedre i stand til å fylle den funksjon som Høyesterett skal ivareta som den øverste domstol i landet. Forslagene vil gi Høyesterett den arbeidsform og smidighet som er nødvendig for å effektivisere saksbehandlingen, samtidig som hensynet til god saksopplysning og partenes interesser ivaretas.

Også forslagene om effektivisering av bøtestraffen står sentralt. For å oppnå positive allmenn- og individualpreventive virkninger er det viktig at inndrivning av bøter skjer effektivt. Dersom bøter ikke inndrives på en tilstrekkelig effektiv måte, vil bøtestraffen lett kunne bli illusorisk. Ettersom bøter er den mest aktuelle straffereaksjonen på mange områder, er det en situasjon som må unngås.

Jeg vil også understreke at selv om Tvistemålsutvalget nå arbeider med en fullstendig revisjon av tvistemålsloven, vil en rekke av endringene i dette lovforslaget kunne gi verdifulle erfaringer som Tvistemålsutvalget kan bruke i sitt videre arbeid. Jeg vil også påpeke at det stadig er behov for endringer og justeringer i prosessreglene. Jeg viser i den forbindelse til Ot. prp. nr. 27 for 1999-2000, som også nå er til behandling i Odelstinget. Jeg regner derfor med at dette arbeidet i tiden fremover vil bli fulgt opp med forslag om andre lovendringer, og håper at disse kan bli tatt godt imot i Odelstinget.

Jeg vil knytte noen enkle merknader til spørsmålet om tvistemålsloven § 305. Det er her foreslått en endring som gjør at retten ensidig kan bestemme at et saksforberedende møte kan gå over til hovedforhandling. Begrunnelsen for endringen er at domstolene skal få et effektivt virkemiddel for å korte ned på saksbehandlingstiden i enkelte saker. I likhet med komiteens flertall legger jeg til grunn at ordningen først og fremst vil ha betydning i ukompliserte saker der dommeren gjerne har en klar formening om hva som kan bli utfallet i saken. Selv om det er overlatt til dommeren å avgjøre om saken skal gå over til hovedforhandling, vil partenes synspunkter og begrunnelse for eventuelt å vegre seg mot overgang til hovedforhandling, være av betydning. I tillegg til at det må være ubetenkelig å gå over til hovedforhandling i et saksforberedende rettsmøte, må retten i innkallingen til møtet ha gjort partene oppmerksom på denne muligheten. Jeg legger til grunn at retten ikke vil ta en slik reservasjon i innkallingen med mindre dommeren klart ser behovet for en forenkling av saksbehandlingen i den konkrete sak. Jeg finner ikke at det er grunn til å tro at ordningen vil gli ut slik at en prosessfullmektig må nedlegge mye ekstraarbeid foran et saksforberedende møte. Uansett vil slik forberedelse sjelden være bortkastet, for hvis ikke hovedforhandlingen blir gjennomført i tilknytning

til det saksforberedende møtet, vil forberedelsen komme til nytte når hovedforhandlingen senere gjennomføres.

Når det gjelder pantelånsforretninger og pantegodsauksjoner, har representanten Marthinsen gjort rede for volumet på dette, at det er ca. 20 mill. det gjelder, og at det er ca. 5 pst. som omsettes ved tvangssalg. Jeg er en aktivist, men jeg vil ikke ta imot invitasjonen til å være aktivist og gjennomgå dette. Jeg har dels ved egen aktivitet og dels ved vennlig aktivitet fra Stortinget og justiskomiteen fått så mange oppgaver å henge fingrene i at jeg skal konsentrere meg om å sørge for at disse blir levert til rett tidspunkt og med den rette kvalitet til Stortinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 277)

S a k n r . 3

Innstilling fra justiskomiteen om lov om endring i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eiendom (Innst. O. nr. 43 (1999-2000), jf. Ot.prp. nr. 4 (1999-2000))

Tor Nymo (Sp) (ordfører for saken): Saken gjelder et forslag til lov om endringer i oreigningsloven, ekspropriasjonsloven, der departementet går inn for at det gis hjemmel for å ekspropriere til eller for vindkraftverk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet, støtter Regjeringens forslag, og er enig i at en hjemmel for ekspropriasjon etter ekspropriasjonsloven vil legge forholdene bedre til rette for en mer samfunnstjenlig utnyttning av vindkraften enn om man bare skulle ha en mer avgrenset mulighet til ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven.

Flertallet konstaterer at en lovendring kan få som virkning at en ekspropriasjon kan iverksettes tidligere og oftere enn om den må skje etter plan- og bygningsloven.

Når det gjelder spørsmålet om erstatning for ekspropriasjon, viser departementet til at Norges Skogeierforbund, Norges Bondelag og Den Norske Advokatforening i sine høringsuttalelser har gått inn på spørsmålet om utmåling av erstatningen. De har bl.a. sagt at lovreglene bør formes slik at grunneierne får «de verdier eiendommen representerer som produksjonsgrunnlag for denne virksomheten». Det ble også tatt til orde for at det av denne grunn bør bli gitt regler om et tillegg til erstatningen.

Justisdepartementet har ikke foreslått lovendringer i denne retning, og et flertall i komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti, støtter departementets syn og går ikke inn for særregler om skadebot ved oreigning, ekspropriasjon, til vindkraft.

Senterpartiet har i innstillingen vist til at flere høringsinstanser vektlegger at grunneiere og lokalsamfunn får en rimelig andel av verdiskapningen ved vindkraftproduksjon. Den Norske Advokatforening mener at det på lignende måte som for vannkraftverk vil være naturlig å utvide vederlagsreglene slik at grunneierne også her gis en rimelig andel av de verdier eiendommen representerer.

I Senterpartiet er vi av den oppfatning at dersom ekspropriasjonshjemmel skal innføres nå for å tilgodese en mest mulig effektiv og rask utbygging av vindkraft, er det viktig at de som skal avstå grunn til slikt formål, får del i verdiskapningen på samme måte som ved produksjon av vannkraft.

Vi er kjent med at ved erstatningsutmåling ved grunnavståelse til vannkraft tilkjennes grunneieren en mererstatning på 25 pst., som legges til det erstatningsbeløpet skjønnet kommer til, jf. vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 3. Videre er det slik at grunneieren under enhver omstendighet får minst 1 kr pr. utbygd naturhestekraft uavhengig av hvordan erstatningen ellers fastsettes.

Senterpartiet er av den oppfatning at det er aktuelt med særregler for erstatningsutmåling ved erverv av vindkraft. Så lenge både vannkraft og vindkraft har som formål å produsere energi, er det viktig at de grunneiere som må avstå grunn til slikt formål, blir stilt likt med hensyn til erstatningsutmålingen. En utvidet erstatning vil også gi positive holdninger til slik utbygging, til tross for de miljølemper som vil oppstå – støy, sjenerende utseende osv.

Senterpartiet ber Regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med en lovendring som gir erstatningsreglene i vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 3 og 4 anvendelse også ved ekspropriasjon til anlegg av vindkraftverk.

Vi har over tid hatt en del avgjørelser i denne sal som av mange oppfattes som et angrep på den private eiendomsretten. At de tradisjonelle sosialistiske partiene Arbeiderpartiet og SV ikke har tradisjon for å gi grunneierne et fortjent vederlag for ekspropriasjon av eiendom eller deler av eiendom til bruk for viktige samfunnsgagnlige formål, er en kjent sak. Nytt er det at Kristelig Folkeparti i en del konkrete saker har sørget for flertall for disse partiers syn.

Samfunnet ser seg tjent med å innføre ekspropriasjonsadgang for utbygging av vindkraftverk, og da må det ytes erstatning til private grunneiere. Selv om elektrisk kraft produsert med vindmøller blir kommersielt interessant, får ikke grunneieren noen del i denne verdiskapningen. De «forblåste» områdene som er mest interessante for utbygging, har i dag meget lav avkastning som jord- og skogbruk. Men likevel har de da verdi! Føler ikke alle at det å eie egne arealer er verdifullt? Det kan da ikke være riktig at kommersielle kraftprodusenter tilriver seg privat eiendom for kommersiell utnyttelse uten å måtte betale for seg. Slik blir det fordi bruksverdibegrepet i ekspropriasjonserstatningsloven fortsatt skal danne grunnlag for erstatningen. Det finnes neppe mange som synes det er greit å måtte gi fra seg betydelige områder ved kysten uten noe særlig vederlag, bare fordi det ikke vokser gress og skog der. For eiernes del får vi håpe at det ikke blåser mye, for da kan vindkraftprodusentene heretter overta områdene etter enda gunstigere erstatningsregler enn de som gjelder for vannkraftutbyggerne.

Til slutt: Det er skuffende at verdipartiet Kristelig Folkeparti setter den private eiendomsretten så lavt i sine verdifulderinger.

Jeg vil ta opp Senterpartiets forslag i innstillingen.

Sigvald Oppbøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Representanten Nymo har teke opp det forslaget han refererte til.

Astrid Marie Nistad (A): Bakgrunnen for lovendringa er å gje oreigningsrett til fordel for vindkraftføremål. Dagens lov gjev ikkje eksplisitt heimel i oreigningslova for dette formålet. I dag kan dette skje etter plan- og bygningslova, noko som er langt meir ressurs- og tidkrevjande. Med dagens lovendring kan oreigninga skje raskare og slik sikre ein auka vekst og ei rasjonell vindkraftutbygging der forholda ligg til rette for det.

Forslaget har ikkje møtt nokon motstand gjennom høyringsrunden, med unnatak av Norges Skogeierforbund, som klårt går imot ei lovendring.

Men både Norges Skogeierforbund, Norges Bondelag og Den Norske Advokatforening har i høve spørsmålet om utmåling av erstatninga peikt på at grunneigarane bør få erstatta dei verdiar eigedomen representerer, og dei har også talt for at det vert gjeve reglar om eit tillegg til erstatninga i tråd med oppgjer ved vasskraftutbygging.

I forslaget til Stortinget rår regjeringa Bondevik ikkje til at ekstra tillegg til verdien av arealet vert gjeve utover den verdien som eigedomen representerer. Arbeidarpartiet er samd i denne vurderinga, og vil peike på at det er vesentleg forskjell i naturinngrepa når det gjeld ein vindkraftpark samanlikna med eit vasskraftverk. Det siste er langt meir arealkrevjande, og ressursen som vert nytta, nemleg vatnet der fallretten er ressursen, vert trekt ut av området. Dette vil føre til at det vert redusert vassføring og slik få innverknad ikkje minst på faunaen i området og f.eks. beiteforholda. Tilsvarende kan ein ikkje snakke om når det gjeld vindkraftverk, då det er plass til vindmøller ein treng areal til, og vinden er ressursen som skal skape energien. Det vil ikkje gjere arealet ringare og ein kan sannsynlegvis utnytte områda både som slåttemark og beitemark også for framtida. Arbeidarpartiet ber om at det vert ført frivillige forhandlingar om overdraging av eigedomen før ein går til oreigningsvedtak, og meiner at ein bør stå fritt til å velje oppgjersform som f.eks. eingongsoppgjer eller årleg leige. Det siste vil medføre inntekter til bruka jamleg og slik sikre faste driftsinntekter for grunneigarane.

Det er vel ikkje så påfallande at representantane frå Senterpartiet her i Stortinget finn å vilje bryte med sine folk i Regjeringa for her å gje ekstra erstatning til grunneigarane. Men det som er påfallande, er at ikkje eingong flaggsakene til partiet vert avgjerande i omsynet til grunneigarinteressene. Samfunnsinteresser når ikkje opp mot dei private grunneigarinteressene i dette partiet. Senterpartiet har heist bygging av vindkraft opp som ei fanesak og ei kampsak for å få meir energi og slik kunne gå imot andre energiformer som vatn og gass. Vi veit alle at skal vindkrafta verte konkurransedyktig, må ho ned i produktionspris, og alle ekstra utgifter vil redusere den moglegheita. Ikkje eingong lojalitet mot eiga regjering vert avgjerande for Senterpartiet her.

Høgre og Framstegspartiet held fast på sine prinsipp også ved slike samfunnsmessige oreigningar; dei ønskjer ikkje endringar som set den private eigedomsretten i fare og slik kan fastsette pris for medgått areal. Alle oreigningar skal helst føregå frivillig og marknadskreftene skal fastsette erstatninga, og dei går difor imot den føreslegne endringa av oreigningslova. Med ei slik haldning vil mange samfunnsinteresser måtte vike og gje som resultat at lite ville skje rundt om i vårt land, anten det som no gjeld areal til vindkraftutbygging, eller om det hadde vore andre viktige samfunnsinteresser.

Eg er difor glad for at Kristeleg Folkeparti i komiteen fann å kunne gje si støtte til Regjeringa sitt forslag, slik at vi får ei lovendring som legg grunnlaget for oreigning til – denne gong – utbygging av vindkraftverk, som er ei viktig samfunnssak, og slik gje støtte til det solidariske prinsippet at ingen skal ha meir betalt enn den verdien som er fastlagt for eigedomen – og det er noko Arbeidarpartiet støttar fullt ut.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tor Nymo (Sp): Representanten Nistad avsluttet med å uttrykke sitt partis solidaritet i forhold til viktige samfunnsoppgaver. Nå er det slik at de som har fulgt med i utviklingen i Arbeiderpartiet i de senere år, også har sett at en del av Arbeiderpartiets egne medlemmer har gitt uttrykk for at solidariteten i dag fremstår som et honnørord med liten realitet. Slik oppfatter jeg også representanten Nistad når hun nå avlegger Senterpartiet besøk fordi vi vitterlig går inn for et skikkelig oppgjør til dem som må avstå grunn til produksjon av energi – og ikke minst produksjon av ren energi. Og så presterer representanten Nistad å gi uttrykk for at Senterpartiet ikke har et ønske om å ivareta samfunnets interesser der, men at grunneierretten er viktigere. Det er med respekt å melde ikke korrekt. Vi ser ingen konflikt mellom det å gi grunneierne et skikkelig oppgjør, som vi vitterlig har gjort da vi eksproprierte vannkraft og gav grunneierne et påslag på 25 pst. for at de skulle få sin rettmessige del av den verdiskaping som den energiproduksjonen betyr, og det at man nå også i vindkraftsaken kan anvende det samme prinsipp. Jeg synes faktisk at Arbeiderpartiet og Nistad har et forklaringsproblem når hun ikke ser sammenhengen her.

Astrid Marie Nistad (A): Eg trur ikkje det er Arbeidarpartiet som har det største forklaringsproblemet når det gjeld denne forma for erstatning sett i forhold til det prinsippet som representanten Nymo no prøvde å trekke opp.

Det er to forskjellige ressursar når det gjeld energi, og det prøvde eg å seie i innlegget mitt: Det er vatn, og det er vind. Og viss vi skulle sjå litt på erstatningskravet i samband med vindkraft, kan det hende at det ikkje er den som er grunneigar, som skulle få erstatning i forhold til dei ulempene som kjem, men kanskje naboane rundt, for ulempene her vil vere at vind som går i ei retning og møter ei vindmølle, vil få ei form for turbulens og kanskje få heilt andre retningar i forhold til at vinden ikkje vert møtt

av ei vindmølle. Det andre er støy, som òg vil vere ei ulempe for naboane. Så viss vi skulle gå inn i eit erstatningsansvar og sjå på kven som skulle ha mest utbetalt sett i forhold til dette, måtte vi kanskje òg sjå på kva naboane får.

Når det gjeld arealet der vindmøllene måtte stå, trur eg det fullt ut kan utnyttast meir eller mindre til det eg sa, både til slåttemark og beite. Difor er erstatningsgrunnlaget ikkje å samanlikne med utnytting av vatn, som ein tek ut av nedfallsfeltet og fallrettane, i forhold til den kraftproduksjonen som det representerer.

At vi står solidarisk i forhold til at grunneigarane skal få utbetalt det som arealet er verdt, synest eg er heilt riktig, men at det skal vere ei erstatning utover det, finn eg ikkje rimeleg i denne saka.

Tor Nymo (Sp): I sitt svar gav representanten Nistad uttrykk for et synspunkt som jeg tror det er verdt å merke seg, ikke minst for hennes politiske familie, idet hun sa at hun var i tvil om det var grunneieren som skulle ha erstatning; kanskje var det heller naboene. Det synes jeg var rimelig avslørende for det synet som representanten Nistad har. Hvis det er representativt også for resten av partiet, tror jeg det er mange som vil merke seg det.

Hun gir uttrykk for at når man avstår grunn til vindkraft, vindmøller og produksjon av energi, som vi nå snakker om, blir disse enhetene plassert der det er slåttemark og beitemark, som hun sa. Jeg tror faktisk de fleste med rimelig god kunnskap om geografien i dette landet vet at disse vindmøllene vil bli plassert på forblåste berg og nuter langs kysten vår, der det faktisk ikke vokser verken gress eller trær. Så sånn sett, hvis man legger til grunn det som flertallet her nå går inn for, vil det i realiteten knapt nok gi grunneiere som bidrar til produksjon av energi, noen som helst erstatning. Det er dessverre kjensgjerningen når det gjelder det som flertallet går inn for her i dag.

Astrid Marie Nistad (A): Det siste var jo ei god forklaring på at ein må få erstatning for den verdien som arealet inneber i dag, og at det vert gjort i forhold til fleirtalet har eg ingen problem med. Men eg kunne ha lyst til å replisere at det største forklaringsproblemet vil kanskje Senterpartiet sjølv få i forhold til Regjeringa, for det er jo dei som bryt ut i forhold til det forslaget som ligg her, og dei vurderingane som har vore gjorde i forhold til å gje erstatning til grunneigar.

Presidenten: Fleire har ikkje bede om ordet til replikk.

Jørn L. Stang (Frp): Senterpartiets beskrivelse av de sosialistiske partier i denne sak er meget slående. Jeg slutter meg til representanten Nymos utblåsing vedrørende disse partier.

Ekspropriasjon er et svært alvorlig inngrep i den private eiendomsretten. Derfor vil Fremskrittspartiet i utgangspunktet være skeptisk til enhver utvidelse av adgangen til å beslaglegge privat eiendom. Vi mener det

bør legges avgjørende vekt på at det allerede i dag er muligheter for ekspropriasjon etter plan- og bygningsloven § 35 nr. 1. Dette forutsetter en planprosess der kommunale arealer ses i sammenheng. Det noteres for vår del at flertallet faktisk anser dette som uhensiktsmessig.

Vi kan ikke se at vindmøller i seg selv har en samfunnsmessig betydning som rettferdiggjør spesielt lempelege ekspropriasjonsregler. Med tanke på det visuelle representerer vindmøller også et betydelig miljøproblem. Jeg kan bl.a. henvise til Danmark.

Jeg stiller meg undrende til at man vil vedta en ekspropriasjonsadgang uten at forslag til regler om en utvidet erstatning samtidig tas med. Dette vil kunne medføre at de som er raske til å bruke ekspropriasjon, vil stilles bedre enn de som forsøker å forhandle, fordi tidsfaktoren vil kunne medføre at de som forhandler, kan komme inn under de forhåpentligvis senere vedtatte erstatningsregler.

Fremskrittspartiet mener at et viktig moment som talar imot denne forenklete ekspropriasjonsadgangen, er at den kraft som eventuelt vil bli produsert, verken i omfang eller pris vil påvirke kraftmarkedet i Norge. Prisen på kraften vil på ingen måte være konkurransedyktig uten en direkte subsidiering. Alternativet kan være en sterk økning av avgiftene på annen elektrisk kraft. Dette er forhåpentligvis ikke aktuelt. En forenklet adgang til ekspropriasjon som automatisk kvalifiserer til større subsidier, fremstår for oss som både underlig og unaturlig. Det er således skattebetalerne som må betale for en påtvunget drift av vindmøller som kanskje ikke er ønskelige ut fra lokale forhold og samfunnsinteresser for øvrig.

Derfor vil Fremskrittspartiet ikke støtte det fremlagte forslag.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det heter jo at angrep er det beste forsvar, og det er sikkert også derfor representanten Nymo benytter sin militære kunnskap til å angripe Kristelig Folkeparti, når det vitterlig dreier seg om at Senterpartiet forlater vår felles regjerings forslag.

Men jeg vil gjerne redegjøre for Kristelig Folkepartis begrunnelse. Det kan synes som forskjellsbehandling når grunneiere som har eiendommer det renner elv gjennom, får ekstrabetalt når dette vannet blir utnyttet til produksjon av elektrisk energi, mens den som har eiendom det ofte blåser vind over, ikke skal få ekstrabetalt når samfunnet vil sette opp vindmøller og utnytte vindkraften til elektrisk energi. Ja, kanskje er det også en forskjellsbehandling, ikke minst dersom rettighetene og erstatningene ved vannfall legges til grunn som mal.

Men det er mange andre situasjoner hvor grunneiere må avgi eiendom til det offentlige behov, f.eks. til veier, flyplasser o.a. I den sammenheng brukes det ikke særregler, og vi i Kristelig Folkeparti mener det vil være uheldig om vi innfører en særregel for eiendom til vindkraftformål, ikke minst når representanten Nymo nå også beskriver aktuell eiendom som forblåste fjellknauser – at det skulle kvalifisere til ekstra godtgjøring, høres rart ut. Et tillegg til full erstatning ved ekspropriasjon vil bryte med grunnprinsippet i gjeldende rett om at erstatningen

skal gi dekning for tap og ikke en andel i eksproprietens mulige vinning eller risiko.

I denne saken er det vel ikke så rart at Kristelig Folkeparti støtter Regjeringens forslag om at det gis hjemmel for ekspropriasjon etter ekspropriasjonerstatningsloven for å legge forholdene bedre til rette for en mer samfunnstjenlig utnyttning av vindkraften. Men vi vil også understreke at det må være en regel at det først blir forhandlet om en frivillig overdraging av arealet til det aktuelle formålet. Vi vil også peke på at det kan avtales ulike former for oppgjør for arealet til grunneier. En naturlig mulighet vil være årlig leie med rett til justeringer. Slik vil grunneieren få en årlig inntekt for det arealet som går med til å få bygd opp et vindkraftverk, og etter mitt skjønn vil det være en rettferdig og god ordning.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tor Nymo (Sp): Representanten Marthinsen brukte mye av sin tid på å forsvare sitt partis standpunkt og å kritisere Senterpartiet for det standpunktet de har kommet til.

Han refererte også til min bakgrunn i Forsvaret. Jeg vil gjerne replisere at den samme representanten Marthinsen også har bakgrunn fra Forsvaret, som feltprest til og med – hvis det er lov til å ta med det. Og jeg ville kanskje ha forventet at han ut fra det ståstedet hadde bidratt med sitt syn om nestekjærlighet og rettferdig behandling også når det gjaldt å sikre grunneierne deres rettmessige del av den verdiskapningen som skjer ved at de avgir grunn til et så viktig formål. Han gav uttrykk for at han ikke ønsket noen forskjellsbehandling i forhold til dem som må avgi grunn til veier osv. Der hadde faktisk Kristelig Folkeparti tidligere – det var muligens før Marthinsens tid på Stortinget – en mulighet for å inkludere dem som avgav grunn til det formålet, og gi dem også en rettferdig erstatning. Men den muligheten forskuslet Kristelig Folkeparti den gangen, de har gjort det ved flere anledninger, og jeg konstaterer at de gjør det her i dag.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Det ville være fjernt for meg, ikke minst med bakgrunn i representanten Nymos henvisning til min militære karriere i feltprest-korpset, å skulle kritisere standpunktet til Senterpartiet som noe – slik jeg oppfattet det – mindreverdige; langt ifra. Jeg bare konstaterer at Senterpartiet ikke følger Regjeringens forslag, og jeg begrunnet overfor representanten Nymo og overfor de representanter som på det tidspunkt var i denne sal, hvorfor Kristelig Folkeparti ikke fulgte Senterpartiet, men fulgte Regjeringen.

Så vil jeg også, siden det hos representanten Nymo når det gjelder feltprestens funksjon, åpenbart må foreligge en misforståelse, gjerne understreke at i feltprest-tjenesten handler det om likhet for alle, og ikke om noen prioritering ut fra om man eier noe eller ikke.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed slutt.

Bjørn Hernæs (H): Det er alltid spennende å bivåne hvordan regjeringspartienes talsmenn praktiserer sin blokkuavhengighet overfor sin egen regjering i stortings-salen. Jeg skal verken blande meg inn i den teologiske eller den militære diskusjonen mellom Finn Kristian Marthinsen og Tor Nymo, men det må kanskje være tillatt å si at Finn Kristian Marthinsens svekkekurve har vist variabel kvalitet i løpet av formiddagen.

Innledningsvis må jeg få lov til å fastslå at nok en gang er Senterpartiet uten innflytelse i den regjering de er medlem av, i et viktig spørsmål – denne gang grunneierrettigheter i landet. Tor Nymo uttrykte skuffelse over den manglende verdiforankring i Kristelig Folkeparti. Det skjønner jeg ikke at det er grunnlag for. Kristelig Folkeparti har jo gang på gang vist at de ikke har noen verdiforankring i disse helt grunnleggende spørsmålene. Så hvis jeg skal uttrykke skuffelse, vil jeg si at for meg gjelder den i langt større grad Venstre, som jeg har oppfattet som et prinsippfast og solid eiendomsrettsparti og grunneierparti. Nå har riktignok ikke Venstre noe medlem i justiskomiteen, men jeg går ut fra at de støtter Regjeringen. Det er vel bare i Senterpartiet, vil jeg tro, at partiets statsråder har ett sett med synspunkter og partiets representanter i stortingssalen et annet.

Ekspropriasjon er et meget alvorlig inngrep i eiendomsretten. Derfor er Høyre skeptisk til enhver utvidelse av ekspropriasjonsadgangen. Trusselen denne gangen er vel kanskje ikke at det vil bli reist særlig mange forurensende vindmøller og vindkraftverk i dette landet. I løpet av våren vil vi med stor sannsynlighet sørge for å få gasskraftverk på plass, slik at vi får tilgang på god energi og slipper å søple til kysten med støyende og nokså uestetiske vindmøller.

Det som ellers er det alvorlige med denne saken, er at den føyer seg inn i en lang, lang rekke med inngrep i den private eiendomsretten. På konfliktområde etter konfliktområde er det de såkalte samfunnsinteressene som skal gå foran grunneierinteressene.

Kraftutbygging er ett felt som vi har hatt debatt om. I rovdyrdebatten har selve konflikten mellom rovdyr og husdyr vært mest i fokus. For meg er en minst like viktig del av den debatten det meget alvorlige inngrepet i den eldste av alle grunneierrettigheter, nemlig beiteretten, som blir fratatt grunneierne uten at det overhodet gis erstatning. Vi har også sett det før, i forbindelse med skogmeldingen måtte Høyre sannelig få hjelp av Arbeiderpartiet for å hindre et helt uttidig inngrep i eiendomsretten i et forsøk på å legge også skognæringen i tvangslener. Og det finnes ikke en grunneier rundt omkring i landet som ikke kan underbygge dette når det gjelder bygging av hytter, campingplasser, skogsbilveier – uansett hva det er, blir grunneierens faktiske rettstilstand konsekvent svekket i dette landet. Jeg er ikke overrasket, men jeg beklager at Regjeringen er med på å fremme forslag i denne retningen.

Grunneierrettighetene svekkes også i forhold til alle mulige verneplaner for skog, myr og fjell og naturvern-områder. Jeg kan også ta med at når det gjelder det folk

skal leve av i Distrikts-Norge, ligger det også sterke begrensninger i forhold til jakt, fiske og friluftaktiviteter.

Når det gjelder jaktretten, har jeg lyst til å føye til at etter at rovdirene har trengt seg inn på beiteområdene, får grunneierne ikke engang anledning til å ta den verdien som det kunne ligge i å jakte på de rovdirene som har fortrenget deres livsgrunnlag. Den skal reserveres for samfunnets interesser.

Og så til slutt: Vi har fått en landbruksmelding som jo – jeg tror jeg vil bruke ordene – på en grotesk måte svekker arve- og eiendomsretten. Odelsretten skal svekkes, arveretten skal svekkes, erstatningsrettene vil de facto bli svekket gjennom de forslagene som ligger i landbruksmeldingen.

Det burde bekymre denne regjeringen at staten og det offentlige på område etter område ensidig forsvarer samfunnets interesser og den såkalte allmennhetens interesser på bekostning av dem som skal leve og bo i dette landet. Det finnes nemlig ikke et eneste eksempel i historien på at rettssikkerhet, rettfærdighet og velstand overlever uten en grunnfestet privat eiendomsrett og privat forvaltning av de vesentlige sidene av verdiskapingen.

Presidenten: Presidenten er i tvil om det å karakterisere andre representantar si svevkurve er god parlamentarisk tone.

Det blir replikkordskifte.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Grunnen til at jeg bad om ordet til en replikk var representanten Hernæs' utsagn om at Kristelig Folkeparti ikke hadde noen verdiforankring. Han henviste til at vi ikke går inn for full erstatning og heller ikke vil være med på å ha en ekstraterstatning til dem som eier gråstein, dermed er vi altså uten verdiforankring. Det er selvfølgelig noen som forankrer sitt liv i det de eier, og det er det. Trøste og bære den som våger å gå til angrep på det! Det blir som et angrep på selve sjela.

For Kristelig Folkeparti ligger verdiforankring på et helt annet plan. I det hverdagslige, som vi her snakker om, følger vi et prinsipp om likhet, og om at den som skal få erstatning, skal få en erstatning etter verdi. Vanskeligere er det ikke.

Bjørn Hernæs (H): Jeg skal selvsagt ta til etterretning at jeg skal holde meg langt unna alle svevkurver. Men jeg må få lov til å si at mitt «angrep» – det var ordet representanten brukte – på Kristelig Folkepartis verdiforankring faktisk var en henvisning til representanten Nymos karakteristikk av Kristelig Folkeparti. Jeg skjønner at forholdene ikke er de beste mellom regjeringspartiene på dette området. Men det må da ikke bli slik at det er aldeles utidig å fortelle hva de sier seg imellom.

Så til erstatningen. Det er jo utrolig generøst og utrolig velvillig sett fra grunneierhold at man skal gi full erstatning på grunnlag av noe som det ikke er noen verdireferanse til! En av de alvorligste sidene i denne saken er at det ikke finnes noen slik referanse. Da blir altså fastset-

telsen vilkårlig og etter all sannsynlighet og all tidligere erfaring, ikke til grunneiers gunst. Like ille er det at det kan skape store forskjeller i behandlingen fra det ene – jeg har lyst til å si – ekspropriasjonsanslag til det annet. De som er raske og skynder seg ved første tanke om at noe kan utnyttes til det offentliges fordel, kan gå til ekspropriasjonssak og altså få yte en meget lav erstatning, mens andre som tenker seg litt mer om før de går til disse inngrepene i eiendomsretten, vil måtte betale en høyere erstatning. Det er galt uansett.

Jeg vil bare si til slutt at når vi stemmer for Senterpartiets forslag, er det bare fordi vi er nødt til å være med på og forsøke å gjøre en elendig lov litt mindre dårlig. Det er rett og slett et forsøk på å reparere et gjerde som denne regjeringen, som Senterpartiet er medlem av, har revet ned for grunneierne.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Odd Einar Dørum: Ved å innføre hjemmel for å ekspropriere til vindkraftformål i oreigningsloven av 1959 legger man lovverket til rette for utnytting av vindkraften, om lag slik som man før har lagt til rette for varmekraftverk og vannkraftverk. Det er naturlig å gi slik lov hjemmel når utnytting av vindkraft nå er blitt aktuelt. En slik lovendring er en del av arbeidet for å legge til rette for en mindre forurensende energiproduksjon.

Selv om loven blir endret slik, vil det naturligste være at den som vil føre opp vindkraftverk, helst må sørge for å få inngått nødvendige avtaler med berørte grunneiere. Jeg er helt enig i de merknader som er understreket av flertallet i komiteen, at en skal legge nettopp frivillighet til grunn, slik at en kommer så langt som overhodet mulig, i minnelighet.

Jeg har også merket meg og er innforstått med at oppgjøret kan skje på forskjellige måter, slik som bl.a. flertallet har lagt til grunn.

En ekspropriasjonshjemmel kan være nødvendig dersom det ikke viser seg mulig å bli enig med grunneierne om kjøp av arealer eller om rett til å føre opp vindkraftanlegg. Når det eventuelt kommer opp spørsmål om å bruke denne hjemmelen, må forvaltningen selvfølgelig veie de ulike interessene mot hverandre. Ekspropriasjonen skal ikke skje uten at en må regne med at inngrepet tvilløst er mer til gagn enn til skade.

Dette er de hovedsynspunkter som var lagt til grunn da saken ble fremmet, og som jeg konstaterer at flertallet har gitt tilslutning til.

G u n n a r S k a u g hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 289)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Odelstinget skal votere i sakene nr. 1–3.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i rettergangslovgivningen
(varadommer i sivile saker og forening av straffesaker)

I

I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene gjøres følgende endring:

§ 21 annet ledd skal lyde:

I den enkelte sak gjør bare en dommer tjeneste. *I vidløftige saker kan domstolens leder bestemme at en varadommer skal følge forhandlingen og tre inn dersom dommeren får forfall. Når retten settes med en dommer og en varadommer og det bare er en fast dommer ved domstolen, tilkaller domstolen en dommer etter reglene i domstolloven § 19 annet ledd.* Retten settes med meddommere i de tilfelle som lovene om rettergangsmåten for tvistemål og i straffesaker bestemmer. *Får en meddommer forfall i sivile saker, gjelder § 15 første ledd tilsvarende.*

II

I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) gjøres følgende endring:

§ 13 første ledd skal lyde:

Forfølging mot samme person for flere straffbare handlinger eller mot flere personer som medskyldige i samme handling, kan forenes i én sak, såfremt det lar seg gjøre uten vesentlig forsinkelse eller vanske. Tilkommer påtalen forskjellige, kan slik forening skje når de er enige om det. *En avgjørelse om å foreta eller unnlate forening av forfølging mot samme person for flere straffbare handlinger kan ikke påkjæres eller brukes som ankegrunn.*

III

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i rettergangslovgjevinga m.m.
(harmonisering av rettsmiddelfristar, effektivisering av bøtestraffa og endring av prosessreglane for Høgsterett m.m.)

I

1 I lov om Stranding og Vrag 20. juli 1893 nr. 2 vert det gjort følgjande endring:

§ 10 første leddet tredje punktum skal lyde:

Fastsettingen foretas av lensmannen når eieren ikke er kjent og ikke har meldt seg og legitimert sin rett innen utløpet av *3-månedersfristen* etter hittegodsloven § 7.

2 I lov 28. november 1898 om Umyndiggjørelse vert det gjort følgjande endringar:

§ 2 fjerde leddet andre punktum vert oppheva.

§ 14 andre leddet andre punktum skal lyde:

Retten skal snarest mulig sørge for at melding om umyndiggjørelsen blir kunngjort i Norsk Lysningsblad og i en avis som er alminnelig lest på stedet, og tinglyst eller registrert i:

1. *løsøreregisteret*,
 2. grunnboken og andre lignende realregistre, for så vidt den umyndiggjorte eier fast eiendom eller andre registrerte eiendeler, og
 3. Foretaksregisteret, hvis den umyndiggjorte er innehaver eller ansvarlig medlem av et foretak som er innført der.
- 3 I lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (straffeloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 74 skal første og andre leddet lyde:

Ilagt bot foreldes *10 år* etter at avgjørelsen ble endelig.

Foreldelse av bøtestraff er uten betydning for utleggspant, *utleggstrekk* eller annen sikkerhet som er stiftet innen fristens utløp.

§ 74 fjerde leddet skal lyde:

Subsidiær fengselsstraff faller bort etter *5 år*, med mindre fullbyrding av den er påbegynt etter fristens utløp.

4 I lov 13. august 1915 nr. 5 om domstolene (domstolloven) vert det gjort følgjande endringar:

§ 2 skal lyde:

Særdomstoler er:

1. vergemålsrettene;
2. jordskifterettene;
3. de skjønnsretter som er nedsatt etter *plan- og bygningslov 14. juni 1985 nr. 77 § 60*;
4. de overordentlige domstoler, som nedsettes etter § 29;
5. konsulrettene i utlandet;
6. Riksretten.

For de domstoler som er nevnt under nr. 1-5, gjelder denne lov om ikke annet er bestemt. For Riksretten gjelder den ikke.

§ 9 skal lyde:

Høyesterett skal ha en direktør, som leder domstolens kontor, og dessuten så mange protokollsekretærer og utredere som saksmengden krever.

§ 17 vert oppheva.

§ 24 vert oppheva.

Overskrift til kapittel 3 skal lyde:

3dje kapitel. *Dommere og rettens øvrige embets- og tjenestemenn.*

§ 61 skal lyde:

Direktøren i Høyesterett er embetsmann.

Protokollsekretærer og utredere ved Høyesterett tilsettes av departementet, eller av Høyesterett etter bestemmelser gitt av departementet. Protokollsekretærer og utredere kan tilsettes på åremål.

§ 62 skal lyde:

For tjenestemenn ved domstolene gjelder lov 4. mars 1983 nr. 3 om statens tjenestemenn m.m. dersom ikke annet følger av loven her.

Etter bestemmelser gitt av departementet kan domstolens leder for kortere eller lengre tid eller for den enkelte sak oppnevne stedfortredere for domstolens tjenestemenn.

§ 66 nr. 3 skal lyde:

3. embetsmenn i dømmende stilling,

§ 86 første leddet sjette punktum skal lyde:

Trekning av meddommere til straffesaker ved lagmannsretten kan likevel foretas blant dem som er trukket ut til å være lagrettemedlem i en sak som skal behandles på samme rettssted umiddelbart før eller etter meddomsrettssaken. Dersom hovedforhandlingen i lagrettesaken har tatt til, foretas trekningen blant de lagrettemedlemmer som gjør tjeneste.

§ 91 første leddet skal lyde:

Treffer loddet et lagrettemedlem eller en meddommer, som etter § 106 eller § 107 ville være utelukket fra å gjøre tjeneste i noen av sakene, eller som har meldt eller vites å ha gyldig forfall, skal han forbigås. Det samme gjelder, når vedkommende skulle vært slettet av fortegnelsen etter § 81 første, annet eller tredje ledd, eller er siktet for en straffbar handling som kan antas å medføre frihetsstraff eller tap av offentlig stemmerett. Lagrettemedlem eller meddommer som ikke har tilstrekkelig kjennskap til det norske språk, bør forbigås. Avgjørelsen treffes av rettens formann eller en annen dommer.

§ 92 skal lyde:

Utfallet av loddtrekningen og de avgjørelser som er truffet etter § 91 nedtegnes og oppbevares blant sakens dokumenter.

§ 106 nr. 8 skal lyde:

8. når han tidligere har hatt med saken å gjøre som voldtgiftsmann eller i lavere rett som dommer eller lagrettemedlem;

§ 110 første leddet skal lyde:

Ingen som står i et forhold til saken som nevnt i § 106 nr. 1 til 6, kan delta i saken som protokollsekretær eller utreder, jf. § 61, eller forestå trekning av meddommere eller lagrettemedlemmer.

§ 113 andre leddet skal lyde:

Er et lagrettemedlem, et rettsvitne, en protokollfører eller en annen embets- eller tjenestemann i sådan stilling, skal han si fra til rettens formann.

§ 138 andre leddet skal lyde:

Stillingen som rettsstolk kan forenes med stillingen som protokollfører eller rettsvitne.

§ 162 andre leddet skal lyde:

Notarius og stevnevitne plikter å gi bevitnelse om noen krever det.

§ 163 a nytt fjerde ledd skal lyde:

Advokater som skal innkalle vitner etter tvistemålsloven § 200 ved forkynning av vitnestevning, kan forkynne vitnestevningen gjennom posten, enten i vanlig brev vedlagt mottakskvittering eller i rekommandert brev.

§ 163 a gjeldande fjerde ledd vert nytt femte ledd.

§ 179 tredje leddet skal lyde:

Ellers må underskriften være bevitnet av en dommer, notarius, advokat eller et stevnevitne.

§ 221 andre leddet andre og nytt tredje punktum skal lyde:

Prøven omfatter utføringen av to muntlige saker. Minst en av disse må være en sivil sak for den ankende part med mindre Høyesteretts kjæremålsutvalg av særlige grunner gir tillatelse til annet.

Gjeldande tredje og fjerde punktum vert fjerde og nytt femte punktum. Femte punktum skal lyde:

I samme sak kan det bare være en prøvedadvokat, med mindre Høyesteretts kjæremålsutvalg av særlige grunner gir tillatelse til annet.

§ 223 første leddet skal lyde:

Enhver advokat har rett til å ha en autorisert fullmektig til å opptre for seg i rettergang. Fullmektigen kan ikke opptre for Høyesterett, ved hovedforhandling for lagmannsrett eller ved hovedforhandling for herreds- eller byrett i saker om straff for forbrytelser som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, med mindre ved-

kommende har tillatelse etter § 221 eller § 220 til å være advokat ved vedkommende rett. *Lagmannsretten kan for den enkelte sak tillate at en advokat opptrer ved autorisert fullmektig ved hovedforhandling i andre saker enn saker om straff for forbrytelser som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år.*

§ 225 tredje og fjerde leddet skal lyde:

Dersom noen som Tilsynsrådet fører tilsyn med, har opptrådt i strid med *regler gitt i eller i medhold av* denne eller annen lov, kan Tilsynsrådet meddele vedkommende en irettesettelse. I alvorlige tilfeller kan Tilsynsrådet meddele vedkommende en advarsel. Finner Tilsynsrådet at det bør treffes vedtak etter § 219 tredje ledd eller § 230, fremmer det forslag om det overfor Advokatbevillingsnemnden.

Avgjørelser truffet av Tilsynsrådet etter §§ 218, 220, 221, 223, 228 eller 233 eller etter forskrift gitt i medhold av § 219 første ledd tredje punktum, § 220 femte ledd eller § 235 annet ledd, og som er til ugunst for den det retter seg mot, kan påklages til Advokatbevillingsnemnden. For øvrig kan avgjørelser truffet av Tilsynsrådet ikke påklages. *Søksmål mot avgjørelser truffet av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet, reises mot staten ved Tilsynsrådet for advokatvirksomhet.*

§ 226 første og andre leddet skal lyde:

Advokatbevillingsnemnden skal bestå av tre medlemmer. Lederen skal være dommer, og ett av medlemmene skal være praktiserende advokat. Medlemmer og varamedlemmer oppnevnes av Kongen.

Advokatbevillingsnemnden avgjør saker etter § 219 tredje ledd og § 230 etter forslag fra Tilsynsrådet eller Disiplinærnemnden. Dersom Advokatbevillingsnemnden ikke tar forslaget til følge, kan den i stedet meddele vedkommende en irettesettelse eller en advarsel. Nemnden er dessuten klageinstans for avgjørelser truffet av Tilsynsrådet som nevnt i § 225 fjerde ledd. Avgjørelser truffet av Advokatbevillingsnemnden kan ikke påklages. *Søksmål mot avgjørelser truffet av Advokatbevillingsnemnden, reises mot staten ved Advokatbevillingsnemnden.*

§ 227 tredje leddet skal lyde:

Klager over at en advokat har opptrådt i strid med god advokatskikk eller for øvrig i strid med denne eller annen lov, kan bringes inn for Disiplinærnemnden. En advokat som har opptrådt i strid med god advokatskikk eller for øvrig i strid med denne eller annen lov, meddeles en irettesettelse eller kritikk. I alvorlige tilfeller kan vedkommende meddeles en advarsel. *Disiplinærnemnden kan også behandle klager fra klienter som ikke får tilbake salær etter avgjørelser truffet av andre disiplinærorgan.* Finner nemnden at det bør treffes vedtak etter § 230, fremmer den forslag om det overfor Advokatbevillingsnemnden.

§ 227 sjuande leddet skal lyde:

Disiplinærnemndens vedtak kan ikke påklages. *Søksmål mot avgjørelser truffet av Disiplinærnemnden, reises mot staten ved Disiplinærnemnden.*

§ 229 første leddet første punktum skal lyde:

Embetsmenn i dømmende *stilling, fylkesmenn, embets- og tjenestemenn* hos domstolene og fylkesmennene samt embets- og tjenestemenn ved påtalemyndigheten og i politiet kan ikke utøve advokatvirksomhet.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

5 I lov 13. august 1915 nr. 6 om rettergangsmåten for tvistemål (tvistemålsloven) vert det gjort følgende endringar:

§ 6 tredje leddet skal lyde:

Begjering om samtykke fremsettes sammen med ankerklæringen og sendes med sakens dokumenter til Høyesteretts kjæremålsutvalg. Før samtykke gis, skal motparten ha fått adgang til å uttale seg. Etter at søknaden er avgjort, sendes sakens dokumenter tilbake til den rett hvis avgjørelse angripes.

§ 16 skal lyde:

Er hovedforhandlingen begynt *når retten finner at den etter reglene om tvistegjenstandens verdi ikke er domsmyndig, kan saken likevel fremmes.*

På grunn av feil ved avgjørelsen av tvistegjenstandens verdi kan dommen ikke kjennes ugyldig.

§ 25 skal lyde:

Søksmål om en forpliktelse som bygger på kontrakt kan reises i den rettskrets der forpliktelsen er oppfylt eller kan kreves oppfylt.

Dersom søksmål som nevnt i første ledd gjelder kontraktsforpliktelse til å betale penger, får bestemmelsen i første ledd ikke anvendelse når saksøkte har hjemting her i riket etter §§ 17, 18 eller 21.

§ 44 første leddet første og andre punktum skal lyde:

Som prosessfullmektig for Høyesterett under muntlig *hovedforhandling* kan bare brukes advokater som har tillatelse til å være advokat ved Høyesterett. Under forberedelsen av saker for Høyesterett, *ved skriftlig ankebehandling* og ved kjæremål til Høyesteretts kjæremålsutvalg kan bare advokater brukes som prosessfullmektig.

§ 115 andre leddet skal lyde:

Hvis parten *blir fritatt for møteplikt etter § 199 første ledd annet punktum*, kan han avhøres ved en annen rett etter reglene i kapittel 16.

§ 120 skal lyde:

Ethvert prosesskrift må være underskrevet. Det bør nevne:

1. domstolen, sakens nummer, partenes og i tilfelle deres lovlige stedfortrederes navn, stilling, bopel og prosessstilling og partenes prosessfullmektiger,

2. de bilag som følger med, og om de er i original eller avskrift,
3. til hvem gjenpart av prosesskriftet med bilag i tilfelle er sendt direkte.

§ 123 første leddet skal lyde:

Prosesskrifter innleveres til retten hvis ikke annet er bestemt. Skal skriftet meddeles til andre eller forkynnes for andre, sørger retten for det dersom ikke annet er bestemt. Har en advokat avgitt et prosesskrift uten at det skal forkynnes for motparten, drar inn nye krav eller inneholder en erklæring om bruk av rettsmidler, og advokaten har sendt gjenpart av prosesskriftet til noen det skal meddeles til, kan retten unnlate å meddele det til vedkommende. Om retten finner grunn til å fastsette en frist for å svare på prosesskriftet, meddeles dette parten.

§ 125 andre leddet skal lyde:

Rettsboken skal angi:

1. retten, tiden og stedet for rettsmøtet, dommernes, protokollførernes, rettsvitnenes og partenes navn og sakens nummer og gjenstand;
2. om partene møter personlig, hvem som møter for dem, navnene på de vitner og sakkyndige som har møtt, og de dokumenter og bevisgjenstander som er fremlagt.

§ 133 tredje leddet skal lyde:

Rettsboken underskrives av dommerne, protokollføreren og rettsvitnet.

§ 134 andre leddet vert oppheva.

§ 140 skal lyde:

Adgang til å overvære rådslagningen og stemmegivningen har bare protokollføreren. Rettens formann kan likevel gi særlig tillatelse til andre, som av hensyn til sin juridiske utdannelse eller av lignende grunner ønsker å være tilstede.

Ny § 148 a skal lyde:

Når en dom pålegger noen å betale rente etter lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. for et tidsrom etter dommens avsigelse, skal rentens størrelse angis ved en henvisning til den rente som er fastsatt i medhold av forsinkelsesrentelovens § 3 første ledd første punktum. For skyldnere som er skyldnere i egenskap av forbrukere skal det i stedet vises til forsinkelsesrenten for forbrukerskyldnere etter § 3 første ledd.

§ 181 første og andre leddet skal lyde:

Spørsmålet om tilkjenning og utmåling av saksomkostninger kan bare prøves av høyere rett, når saken selv bringes inn for denne.

Kjæremål kan likevel erklæres på det grunnlag at omkostningsspørsmålet er avgjort i strid med loven. Hvis saken er avgjort ved dom, er kjæremålsretten bundet av den underordnede rettens bedømmelse av sakens beviser. Kjæremålsretten kan selv treffe ny avgjørelse om om-

kostningene hvis den finner at saken er tilstrekkelig opplyst.

§ 199 skal lyde:

Plikt til å møte som vitne ved herreds- eller byrett og lagmannsrett har enhver. Retten kan frita et vitne for møteplikt dersom vitnet har mer enn 800 km reise med rutegående befordringsmiddel eller 125 km på annen måte, eller en tilsvarende strekning dels på den ene, dels på den annen måte, og fremmøte vil medføre uforholdsmessige ulemper eller kostnader sammenlignet med vitnets betydning for sakens opplysning.

Vitnet har krav på godtgjørelse etter særskilt lov.

§ 200 første leddet skal lyde:

Retten innkaller vitnene gjennom forkynning av vitnestevning. Når en part har advokat som prosessfullmektig, sørger advokaten for innkalling av de vitner som parten ønsker ført, og i tilfelle for utarbeidelse og forkynning av vitnestevninger, dersom ikke retten bestemmer annet. Retten kan også ellers pålegge en part eller dennes prosessfullmektig å sørge for innkalling av vitner som parten ønsker ført.

§ 215 skal lyde:

Rettens formann spør vitnet om navn, fødselsår og -dag, stilling, bopel og forhold til partene. I stedet for bopel kan vitnet oppgi arbeidssted. Dersom det er nødvendig, kan rettens formann pålegge vitnet å oppgi sin bopel til retten. Dersom det er særlig grunn til det, spørres vitnet også om andre omstendigheter som kan ha innflytelse på bedømmelsen av forklaringen.

§ 220 skal lyde:

Utenfor hovedforhandlingen kan vitneførsel bare foretas:

1. når retten under særlige omstendigheter finner, at det er av betydning allerede under saksforberedelsen å få kjennskap til et vitnes forklaring;
2. når det er ønskelig, at vitnet avhøres på åstedet og den dømmende rett ikke vil bli satt der eller begi seg dit;
3. når der på grunn av sykdom, forestående bortreise eller lignende er fare for, at vitnet ikke vil kunne føres under hovedforhandlingen, eller når vitnet på grunn av sykdom, alderdomssvakhet eller lignende må avhøres i sitt hjem eller i nærheten av det, og den dømmende rett ikke vil begi seg dit;
4. når vitnet bor eller oppholder seg i utlandet eller er fritatt for møteplikt etter § 199 første ledd annet punktum;
5. når det av andre grunner ville være forbundet med ulempe å avhøre vitnet under hovedforhandlingen eller omkostningene ved dette ville være uforholdsmessige hensett til sakens og vitnesbyrdets betydning og partenes økonomiske evne.

§ 273 nr. 3 skal lyde:

3. i saker som skal behandles etter denne lov kapittel 30;

§ 274 første leddet nytt nr. 10 skal lyde:

10. i saker mot staten eller en kommune, mot offentlige eller kommunale myndigheter eller institusjoner som ikke skal behandles etter reglene i denne lov kapittel 30.

§ 277 andre leddet skal lyde:

For adgangen til å opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av forliksklage gjelder § 44 tredje ledd. Dessuten kan en inkassobevillingshaver hos en inkassator som driver inkassovirksomhet i medhold av inkassobevilling etter inkassoloven, opptre som prosessfullmektig etter samme regler som advokater ved inngivelse av forliksklage i *inkassooppdrag* som inkassatoren har for klageren. Videre kan den som har rett til å drive rettshjelpsaktivitet etter domstoloven § 218 annet ledd nr. 1 til 3, opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av forliksklage i rettshjelpsoppdrag som vedkommende har for klageren. Vedkommende kan ikke inngi forliksklage muntlig.

§ 277 fjerde og femte leddet skal lyde:

I saker hvor forliksrådet kan avsi uteblivelsesdom, jf. §§ 1 og 288, og klageren har krevd dom i forliksrådet, skal forliksrådet i stedet forkynne klagen for innklagede med pålegg om at denne innen en bestemt frist på minst en uke ved prosesskrift eller muntlig inngir tilsvaret til forliksrådet. Innklagede oppfordres til i tilsvaret å opplyse om sitt standpunkt til klagerens påstand. I pålegget skal det gjøres oppmerksom på når og hvor innklagede kan møte fram for forliksrådet for å inngi tilsvaret muntlig. Innklagede skal gjøres oppmerksom på at det kan bli avsagt dom på grunnlag av klagens framstilling av saken dersom tilsvaret ikke inngis innen fristens utløp. Samtidig meddeles innklagede at partene vil bli innkalt til forliksmekling dersom klagerens påstand bestrides, og at det vil bli avsagt dom i samsvar med klagerens påstand dersom innklagede godtar påstanden, med mindre klageren i klagen eller innklagede i tilsvaret har krevd at det likevel skal innkalles til mekling. Om adgangen til å opptre som prosessfullmektig ved inngivelse av tilsvaret gjelder annet ledd tilsvarende.

Dersom innklagede i tilsvaret bestrider klagerens påstand, eller klageren eller innklagede har krevd mekling selv om innklagede har godtatt klagerens påstand, berammer forliksrådet møte for behandling av klagen. Det samme gjelder dersom det er opplyst eller sannsynlig at innklagede har vært hindret ved gyldig forfall fra å inngi tilsvaret og forliksrådet ikke finner det hensiktsmessig å gi ny tilsvarefrist. Tredje ledd gjelder tilsvarende. Tilsvaret forkynnes for klageren samtidig med innkallingen. Klagen forkynnes for innklagede dersom denne ikke har mottatt klagen tidligere.

§ 278 skal lyde:

Partene eller deres lovlige stedfortredere plikter å møte personlig når de ikke har gyldig forfall eller bor utenfor kommunen. Gjelder saken et formueskrav, kan

en part likevel alltid møte ved sin ektefelle, sitt barn eller svigerbarn eller ved en som er fast ansatt i hans tjeneste.

Stiftelser, selskaper, sparebanker, foreninger og boer kan alltid møte ved et medlem av styret. Staten, kommuner og offentlige innretninger kan alltid møte ved fullmektig.

I tilfeller der det innkalles til mekling selv om innklagede i tilsvaret har godtatt klagerens påstand, kan partene møte ved fullmektig uavhengig av første og annet ledd.

§ 279 nytt andre ledd skal lyde:

En part som ikke har personlig møteplikt etter § 278, kan under meklingen møte sammen med en medhjelper eller en forliksfullmektig som fyller vilkårene etter første ledd eller la seg representere av en slik forliksfullmektig. Dersom den ene parten har medhjelper eller forliksfullmektig, kan motparten også ta med en medhjelper som nevnt. Forliksrådet kan også i andre tilfeller tillate at en part som har personlig møteplikt, møter sammen med en medhjelper som oppfyller vilkårene etter første ledd.

Gjeldende andre ledd blir tredje ledd og skal lyde:

En part som ønsker å bruke advokat som forliksfullmektig eller medhjelper etter første ledd, må opplyse om det i forliksklagen eller i tilsvaret eller i en egen, skriftlig underretning som må være sendt både motparten og forliksrådet minst en uke før møtet. Dersom en part har varslet om at denne ønsker å bruke advokat som medhjelper eller forliksfullmektig, har den andre parten rett til å bruke advokat eller en annen som oppfyller vilkårene etter første ledd, uten å varsle om det på forhånd.

Gjeldende tredje og fjerde ledd blir nye fjerde og femte ledd.

§ 288 skal lyde:

I saker der det etter § 277 fjerde ledd er gitt pålegg om tilsvaret, avsies uteblivelsesdom dersom innklagede ikke har gitt tilsvaret innen tilsvarefristens utløp. § 289 annet ledd annet til fjerde punktum og tredje ledd gjelder tilsvarende.

Har innklagede i tilsvaret godtatt klagerens påstand, avsies dom i samsvar med påstanden, om ikke en av partene har krevd at det likevel skal innkalles til mekling.

Finner forliksrådet at dom likevel ikke kan avsies, innkalles partene til mekling.

§ 288 a tredje leddet andre punktum skal lyde:

§ 279 tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 296 skal lyde:

Anke over en dom som avsagt av forliksrådet, går til herreds- eller byretten. Saken bringes inn og behandles etter reglene i kapittel 22 og 23. Stevning må være innlagt til retten innen en måned etter forkynnelsen av forliksrådets dom.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Videre var innstillet:

§ 305 andre leddet skal lyde:

Dersom begge parter begjærer det og dommeren finner det ubetenkelig, kan hovedforhandling foregå i samme møte, enten uten bevisførsel eller med en bevisførsel som foregår med det samme. *Det samme gjelder uten at partene begjærer det, hvis de i innkallingen er gjort oppmerksom på muligheten.*

Presidenten: Her har Arbeiderpartiet varslet at de går imot andre punktum.

Det votes over første punktum.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling til § 305 andre leddet første punktum bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det votes over andre punktum.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 46 stemmer for og 28 stemmer mot komiteens innstilling til § 305 andre leddet andre punktum.

(Voteringsutskrift kl. 14.21.01)

Torny Pedersen (A) (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Presidenten: Da blir det 45 stemmer for komiteens innstilling og 29 stemmer imot.

Videre var innstillet:

§ 306 skal lyde:

Blir saken ikke pådømt etter § 305, oppfordrer dommeren partene til å tilby sine bevis etter reglene i § 188 og til å uttale seg om hverandres bevisstilbud. Skriftlige bevis bør fremlegges med det samme.

Er en part ikke forberedt på å gi fullstendig bevisoppgave, kan parten fullstendiggjøre sin oppgave ved et *prosessskrift*.

§ 317 annet til femte ledd gjelder tilsvarende.

Partene skal si fra om de krever meddommere tilkalt til hovedforhandlingen, dersom de ikke har uttalt seg om det tidligere.

§ 317 skal lyde:

Hvis særlige omstendigheter gjør det nødvendig, kan dommeren, før hovedforhandlingen berammes, beslutte at ytterligere forberedelse skal foregå gjennom *prosessskrifter* eller personlig møte.

Retten kan pålegge en saksøker som har advokat som *prosessfullmektig*, innen en bestemt frist ved *prosessskrift*

å utarbeide en kortfattet, kronologisk redegjørelse for sakens faktiske side. Redegjørelsen meddeles saksøkte av retten med oppfordring om i tilfelle å si fra innen en bestemt frist ved *prosessskrift* om hvilke deler av redegjørelsen saksøkte bestrider og hvilke deler av sakens faktiske side denne mener er utelatt.

En part kan også uten pålegg inngi ytterligere forberedende innlegg *gjennom prosessskrift*. Retten skal så vidt mulig meddele innlegget til motparten.

Dersom partene kommer fram til enighet, avsies dom på dette grunnlag.

En advokat som er prosessfullmektig for en part, bør meddele prosessskrift til motparten ved gjenpart samtidig med at de sendes retten, dersom motparten har en advokat som sin prosessfullmektig. Det skal fremgå av prosessskriftet hvem det er sendt gjenpart til. Retten kan fastsette innen hvilken frist prosessskriftene må besvares og meddele partene fristen. Retten kan i særlige tilfeller påta seg å meddele prosessskrifter til partene.

§ 322 fjerde leddet skal lyde:

Saker om formuesverdier der tvistegjenstandens verdi ikke overstiger 20 000 kroner behandles ved forenklet rettergang selv om partene ikke har avtalt det. §§ 9 til 16 gjelder tilsvarende. Kravet behandles likevel ved alminnelig rettergang dersom det etter regler i kapittel 5 eller 6 skal behandles i samme sak som krav som skal behandles ved alminnelig rettergang

§ 333 skal lyde:

Skriftlig bevis leses opp av den som fører beviset, når ikke retten bestemmer noe annet.

Hvis retten finner det tilstrekkelig, kan det vesentlige av innholdet i *skriftet gjengis*. Påstår en part, at gjengivelsen på noe vesentlig punkt avviker fra innholdet, kan parten kreve at *skriftet skal leses opp*.

§ 356 skal lyde:

Anke til lagmannsrett kan ikke fremmes uten samtykke av *lagmannsretten* når anken gjelder en formuesverdi under 20 000 kroner. § 166 kommer ikke til anvendelse.

§ 359 andre leddet skal lyde:

Begjæring om samtykke fremsettes i ankerklæringen.

§ 360 første leddet skal lyde:

Fristen for anke er *en måned* når ikke annet er bestemt ved lov.

§ 365 nytt tredje ledd skal lyde:

Ved anke til Høyesterett skal den ankende part angi forhold som nevnt i første ledd nr. 7 og klargjøre hva som er nytt i forhold til det som tidligere er gjort gjeldende eller som den angrepne avgjørelse bygger på. Den ankende part bør uttale seg om forhold av betydning for avgjørelsen etter § 373 tredje ledd.

Gjeldande tredje leddet vert nytt fjerde ledd.

§ 370 første leddet skal lyde:

Retten gir den ankende part bevitnelse om at anke er erklært. Ankeerklæringen skal uten opphold forkynnes for motparten. Er samtykke *gitt til* å bringe saken direkte inn for Høyesterett, skal dette samtidig forkynnes.

§ 371 første leddet nytt tredje punktum skal lyde:

Ved anke til Høyesterett gjelder § 365 tredje ledd og fjerde ledd tilsvarende for innstevnte.

§ 372 skal lyde:

Etter utløpet av tilsvarsfristen sendes sakens dokumenter til ankedomstolen. Ved anke til Høyesterett sendes de til kjæremålsutvalget. *Retten skal si fra dersom den mener at anken gjelder en formuesverdi som ikke oppfyller kravet til ankesum i § 356 eller § 357.*

Hvis noen del av *sakens dokumenter* fremdeles trengs ved den underordnede rett, sendes kopier eller avskrifter isteden.

Er tilsvaret innkommet, skal det meddeles den ankende part.

Om meddelelse av senere prosesskrifter gjelder § 317 femte ledd.

§ 373 tredje leddet og nytt fjerde og femte ledd skal lyde:

Kjæremålsutvalget *kan nekte* å fremme anken helt eller for en del, når det enstemmig

1. finner det klart, at anken ikke vil føre frem,
2. eller finner at anken ikke vil kunne gis medhold uten at Høyesterett fraviker den påankede avgjørelse i et punkt hvor det antas å ha vært av vesentlig betydning, at retten har hatt høve til umiddelbart å høre forklaringer av parter eller vitner eller til å foreta en granskning, som ikke kan foretas av Høyesterett,
3. eller finner, at den ankende part ikke har sannsynliggjort, at det er uten hans skyld at nye påberopte beviser som under punkt 2 nevnt ikke har vært ført umiddelbart for den rett som har dømt i saken,
4. eller finner at verken avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre forhold gir grunn til at anken blir prøvd av Høyesterett.

Kjæremålsutvalget bestemmer hvorvidt uttalelse bør innhentes fra den ankende part før det treffes avgjørelse etter tredje ledd.

Dersom avgjørelsen i annen ankesak for Høyesterett kan ha betydning for henvisningsspørsmålet, kan Høyesteretts kjæremålsutvalg enstemmig beslutte at behandlingen av en ankesak skal stanses i inntil seks måneder. Dersom det foreligger særlige grunner, kan tiden forlenges. Før det treffes beslutning om stans eller forlengelse av slik stansing, skal partene gis anledning til å uttale seg.

§ 374 tredje leddet skal lyde:

Den ankende part kan pålegges å utarbeide en kortfattet, kronologisk redegjørelse for sakens faktiske side innen en fastsatt frist. Redegjørelsen meddeles ankemotparten, som innen en fastsatt frist skal tilkjennegi om det er innsigelser mot redegjørelsen.

Gjeldende tredje og fjerde leddet vert nye fjerde og femte ledd.

§ 375 skal lyde:

Ved forberedelse av ankeforhandling i lagmannsretten skal rettens formann eller den forberedende dommer, så snart vedkommende mener at forberedelsen er ferdig, meddele partene at ankeforhandlingen vil bli berammet eller frist satt for levering av det første innlegg i skriftlige saker, dersom partene ikke innen en fastsatt frist har mer å anføre.

Etter utløpet av denne frist kan nye ankegrunner ikke fremsettes for lagmannsretten med mindre motparten samtykker eller retten finner at han ikke har rimelig grunn til å motsette seg endringer. Det samme gjelder nye omstendigheter og nye bevilbud, enten det er den ankende part eller motparten som kommer med dem.

Etter utløpet av fristen kan partene heller ikke kreve at retten skal settes med meddommere.

Når en anke til Høyesterett er henvist til behandling, kan nye omstendigheter og bevis ikke gjøres gjeldende uten at Høyesteretts kjæremålsutvalg finner at særlige grunner taler for det. Avgjørelsen treffes av kjæremålsutvalget etter innstilling fra forberedende dommer.

§ 398 første leddet skal lyde:

Kjæremålsfristen er *en måned*, når ikke annet er bestemt.

§ 401 nytt tredje ledd:

Om meddelelse av prosesskrifter gjelder § 317 femte ledd.

§ 403 a skal lyde:

Dersom kjæremålsutvalget enstemmig finner det klart at et kjæremål til Høyesteretts kjæremålsutvalg ikke kan føre frem, kan det avvise eller forkaste kjæremålet, *eller stadfeste den påkjærte avgjørelsen*, uten annen begrunnelse enn en henvisning til bestemmelsen her.

§ 407 første leddet nr. 1 skal lyde:

1. når en dommer eller *protokollfører*, som har tatt del i behandlingen av saken, eller motparten eller hans lovlig stedfortreder eller prosessfullmektig har gjort seg skyldig i en straffbar handling med hensyn til saken, og det er grunn til å anta, at dette har hatt innvirkning på avgjørelsen;

§ 415 nytt andre punktum skal lyde:

Er en anke til Høyesterett nektet fremmet i medhold av § 373 tredje ledd, skal en begjæring om gjenopptakelse rette seg mot lagmannsrettens dom, hvis den ikke er begrunnet med feil ved saksbehandlingen i Høyesteretts kjæremålsutvalg.

§ 438 første leddet skal lyde:

Søksmål mot et medlem av Høyesterett hører under Høyesterett. Søksmål mot et medlem av lagmannsretten hører under en annen lagmannsrett. Søksmål mot et

medlem av herreds- og byretten hører under lagmannsrett.

§ 466 første leddet første punktum skal lyde:

Er innanking for en ny voldgiftsrett forbeholdt, er ankefristen *en måned* regnet fra meddelelsen om voldgiftsdommen, hvis annet ikke er avtalt.

§ 485 skal lyde:

Er søkeren lagt inn tvangsmessig, kan han anke muntlig eller skriftlig for styreren (direktøren) for sjukehuset eller institusjonen. Er anken muntlig, skal mottakeren sørge for at den blir skrevet ned. Anken skal uten opphold sendes til den retten som har avsagt dommen.

For anke fra saksøkeren gjelder ikke § 364 andre ledd og § 365.

Den retten som mottar anken, avgjør om forberedende ankebehandling skal finne sted.

For ankebehandling i lagmannsretten gjelder §§ 478 til 484 så langt de passer. For ankebehandling i Høyesterett gjelder § 478 og §§ 481 til 484 så langt de passer.

6 I lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker vert det gjort følgjande endringar:

§ 21 første leddet nytt sjette punktum skal lyde:

For ytterligere forberedende innlegg gjelder tvistemålsloven § 123 første ledd og § 317 femte ledd.

§ 31 andre leddet skal lyde:

Klagen må fremsettes innen *en måned* etter at parten har fått meddelelse om den avgjørelse han angriper. Retten kan gi oppreisning på de samme vilkår som ville gjelde om avgjørelsen var truffet under rettergang.

§ 33 første leddet skal lyde:

Begjæring om overskjønn må fremsettes innen *en måned* etter at underskjønnets slutning er forkynt, når ikke annen frist er fastsatt ved lov. Tvistemålsloven § 360 annet og tredje ledd gjelder tilsvarende.

§ 33 a tredje leddet nytt tredje punktum skal lyde:

Ved oversendelse til lagmannsretten skal herreds- eller byretten si fra dersom den mener at kravet til ankesum i § 32 tredje ledd jf. tvistemålsloven § 356 ikke er oppfylt.

7 I lov 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m.v. vert det gjort følgjande endring:

§ 2 femte leddet skal lyde:

Konsesjonen med tilknyttede vilkår skal tinglyses for konsesjonhavers regning. Alle senere tinglyste heftelser på de i post 17 omhandlede eiendommer og gjenstander bortfaller når disse ifølge konsesjonen går over til staten eller innløses av denne. Når vannfallet går over til staten, skal meddelelse om dette fra vedkommende departement sendes *tinglysningsmyndighetene* for tinglysing.

8 I lov 14. august 1918 nr. 2 om utdrag i tvistemål og straffesaker vert det gjort følgjande endringar:

§ 5 skal lyde:

Domstolen skal dra omsorg for at samtlige utdrag blir trykt eller på annen måte mangfoldiggjort i det nødvendige antall eksemplarer. *Domstolen* påser at avtrykkene stemmer med de innleverte utdrag, og at avtrykk blir gitt til dommerne i god tid før ankeforhandlingen.

Er utdrag ikke innlevert så tidlig, at de nødvendige avtrykk har kunnet skaffes før saken tar til, foregår bevisførselen uten bruk av utdrag.

Domstolen skal forsyne et avtrykk av hvert utdrag med bevitnelse om at det har vært benyttet i Høyesterett, og oppbevare det blant sakens dokumenter.

§ 6 skal lyde:

I tvistemål plikter den part som har istandbragt utdrag, å betale utgiftene ved mangfoldiggjørelsen. *Departementet* kan likevel fritta en part for å betale disse utgifter.

Ved innleveringen av utdrag til Høyesteretts kontor skal det beløp som etter *domstolens* skjønn vil gå med til mangfoldiggjørelsen, nedlegges ved rettens kontor. Høyesteretts justitiarius kan likevel samtykke i at nedleggelse unnlates, når han finner det sannsynlig at vedkommende part i henhold til *første ledd* vil bli fritatt for å betale utgiftene ved mangfoldiggjørelsen. Det offentliges utgifter er tvangsgrunnlag for utlegg.

En part kan selv sørge for mangfoldiggjørelsen av sitt utdrag når det gjøres på en *måte som domstolen* godkjenner.

§ 10 andre leddet skal lyde:

Når særlige grunner taler for det, kan retten også ellers i saker for lagmannsrett og i saker for herreds- og byrett kreve at utdrag utarbeides. Departementet gir nærmere forskrifter om hva utdraget skal inneholde. For øvrig gjelder reglene i §§ 1-9 *tilsvarende*.

9 I lov 14. august 1918 nr. 4 om rettergangsordningens ikrafttræden vert det gjort følgjande endringar:

§ 7 skal lyde:

Notarius er inhabil dersom han står i et forhold til saken som nevnt i lov om domstolene § 106 nr. 1 til 6. Samme lovs §§ 109, 110 tredje ledd, 111-113 og 118-121 gjelder tilsvarende.

§ 8 skal lyde:

Dersom ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov kan avgjørelser under notarialforretninger påkjæres til lagmannsretten. For den som har fått underretning om avgjørelsen, er fristen for å erklære kjæremål *en måned* fra den dag vedkommende mottok underretningen. For andre er fristen *en måned* fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen, likevel ikke utover tre måneder fra det tidspunkt avgjørelsen ble truffet. Tinglysingsloven § 3 annet ledd og § 10 annet til fjerde ledd gjelder tilsvarende. For avgjø-

relser truffet av norsk notarius i utlandet er Borgarting lagmannsrett kjæremålsinstans.

10 I lov 17. juli 1925 nr. 11 om Svalbard vert det gjort følgende endring:

§ 7 skal lyde:

Underdommer-, skifteforvalter- og *tinglysingsforretninger* legges til den underrett som Kongen fastsetter.

11 I lov 5. mai 1927 nr. 1 om arbeidstvister vert det gjort følgende endringar:

§ 24 første leddet skal lyde:

I rettsboken føres inn tid og sted for rettsmøtet, navne på dommere, *protokollførere*, parter og deres representanter, vitner og sakkyndige.

§ 46 nr. 4 vert oppheva.

12 I lov 21. februar 1930 om skifte vert det gjort følgende endringar:

§ 5 skal lyde:

Bestemmelsene i § 4 første og annet ledd får tilsvarende anvendelse på dem som på skifterettens vegne utfører forseglings- og registreringsforretninger. For øvrig gjelder lov om domstolene §§ 111-113, 118, 120 og 121.

§ 40 første leddet andre punktum skal lyde:

Ankefristen er *en måned* regnet fra utlodningsdagen.

13 I lov 5. februar 1932 nr. 2 om rettergangsmåten i riksstessaker vert det gjort følgende endringar:

§ 5 skal lyde:

Som *protokollfører* ved Riksretten tjenestegjør *Høyesteretts direktør*. I stedet for eller ved siden av denne kan presidenten anta en eller flere særskilte *protokollførere*.

§ 6 skal lyde:

Om ugildhetsgrunner for dommere og *protokollførere* i Riksretten gjelder forskriftene i lovgivningen om de alminnelige domstoler. Også den dommer som det er spørsmål om å utelukke som ugild deltar i avgjørelsen.

§ 26 første leddet skal lyde:

I forbindelse med domsavsigelsen fastsetter retten den godtgjørelse som tilkommer anklageren, forsvaren og særskilt oppnevnte *protokollførere*. Godtgjørelsen utredes av statskassen. Har Høyesteretts *direktør eller noen av Høyesteretts protokollsekretærer* tjenestegjort som *protokollfører* ved Riksretten, kan han tilstås godtgjørelse i den utstrekning retten finner rimelig.

14 I lov 7. juni 1935 nr. 2 om tinglysing vert det gjort følgende endring:

§ 10 første leddet skal lyde:

For den som har fått underretning etter § 9, er fristen for å erklære kjæremål *en måned* fra den dag da underretningen ble sendt. For andre er fristen *en måned* fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen, jf. likevel §§ 10 a og 10 b.

15 I lov 29. mai 1953 nr. 1 om rett for handverkarar o.a. til å selja ting som ikkje er vert henta vert det gjort følgende endring:

§ 5 nytt andre ledd skal lyde:

Dersom det er nødvendig for at rettsstiftingar i tingen skal kunne slettast frå eit offentleg register, eller for at kjøparen skal kunne meldast som ny eigar til offentleg styresmakt etter føresegn i eller i medhald av lov, kan kravshavaren krevja at tingen vert seld gjennom namsmakta etter reglane om tvangssal så langt dei høver. Føresegnene i tvangsfullføringslova § 8-16 første leddet gjeld ikkje.

16 I lov 4. februar 1960 nr. 2 om borettslag vert det gjort følgende endring:

§ 37 tredje leddet skal lyde:

Er andelseieren kastet ut av boligen eller har han eller hun flyttet i henhold til oppsigelsen eller hevningen, kan laget straks gå fram etter reglene i § 18 første ledd annet og tredje punktum. *Det samme gjelder uavhengig av om andelseieren har flyttet dersom laget har tvangskraftig tvangsgrunnlag for fravikelse etter tvangsfullbyrdsloven kapittel 13.*

17 I lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver vert det gjort følgende endring:

§ 22 første leddet skal lyde:

Oversitter den avgiftspliktige eller testamentfullbyrderen den forfalltid som følger av §§ 20 eller 21, plikter han å svare *forsinkelsesrenter*. Hvis avgiften i medhold av § 20 tredje ledd, først blir betalt senere enn den forfalltid som følger av de øvrige bestemmelser, pliktes *forsinkelsesrente* av avgiftsbeløpet i det mellomliggende tidsrom for så vidt forsinkelsen skyldes at den avgiftspliktige eller testamentfullbyrderen har forsømt sin opplysningsplikt etter kapittel VI.

18 I lov 28. juni 1974 nr. 58 om odelsretten og åsetesretten vert det gjort følgende endringar:

§ 70 andre leddet nye fjerde, femte og sjette punktum skal lyde:

Om løysingssummen ikkje skal betalast straks, skal retten etter krav frå saksøkte påleggje saksøkjaren å stille slik trygd for løysingssummen som retten fastset. Retten skal i tilfelle òg setje ein rimeleg frist til å oppfylle eit slikt krav. Dersom særlege omsyn ikkje gjer seg gjeldande, skal fristen etter førre punktum vere ein månad.

§ 75 skal lyde:

Dersom saksøkjaren ikkje gjennomfører odelsløysinga eller stiller pålagt trygd for løysingssummen til den tid som er fastsett i fråviksorskurd eller rettskraftig dom, misser han odelsretten til egedomen. Dette gjeld likevel ikkje når løysing blir gjennomført på eit seinare tidspunkt enn det retten har fastsett eller trygd ikkje vert stilt som pålagt av retten og dette har grunnlag i avtale mellom partane.

19 I lov 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. vert det gjort følgjande endring:

§ 3 første leddet nytt tredje punktum skal lyde:

Endring i forsinkelsesrentens størrelse får virkning fra ikrafttredelsen også for krav hvor fordringshaveren har krav på forsinkelsesrente før ikrafttredelsen.

20 I lov 21. desember 1979 nr. 77 om jordskifte o.a. (jordskifteloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 63 første og andre leddet skal lyde:

Fristen for anke er *ein måned*. Fristen blir rekna frå forkynninga av jordskiftet, jfr. § 22 andre ledd fjerde punktum, men slik at når det etter § 62 er høve til å anke straks, skal fristen reknast frå den tid vedkomande part har fått avgjerda forkynt.

Fristen for kjæremål er *ein måned*.

21 I lov 13. juni 1980 nr. 35 om fri rettshjelp vert det gjort følgjande endring:

§ 28 tredje leddet skal lyde:

For den som har fått underretning om avgjørelsen, er fristen for å erklære kjæremål *en måned* fra den dag vedkommende mottok underretningen. For andre er fristen *en måned* fra den dag da vedkommende har fått eller burde ha skaffet seg kjennskap til avgjørelsen likevel ikke utover tre måneder fra det tidspunkt avgjørelsen ble truffet.

22 I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) vert det gjort følgjande endring:

§ 20 vert oppheva.

23 I lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (straffeprosessloven) vert det gjort følgjande endringar:

§ 20 tredje leddet skal lyde:

Under rettsmøte til *saksforberedelse bestemmer* retten i hvilken utstrekning forklaringer skal protokolleres.

§ 76 skal lyde:

Saker ved Høyesterett kan riksadvokaten føre selv eller overlate til en statsadvokat, en advokat med rett til å

føre saker for Høyesterett eller en fullmektig ved riksadvokatembetet.

Saker ved lagmannsrett og herreds- eller byrett blir ført av statsadvokatene, polititjenestemenn som tilhører påtalemyndigheten, eller advokater. Når særlige grunner foreligger, kan riksadvokaten overdra til en polititjenestemann som har juridisk embetseksamen, men som ikke hører til påtalemyndigheten, å føre saker ved lagmannsrett eller ved herreds- eller byrett. I saker ved herreds- eller byrett hvor det er utferdiget forelegg, kan påtalemyndigheten møte ved en polititjenestemann som ikke hører til påtalemyndigheten. Det samme gjelder ved rettsmøter i forhørsrett.

Saker ved lagmannsrett og herreds- eller byrett som gjelder forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, eller sak hvor tiltalen omfatter sikring, skal under hoved- og ankeforhandling føres av en statsadvokat. *Forhøyelse av maksimumsstraffen på grunn av gjentakelse, sammenstøt av forbrytelser eller anvendelse av straffeloven § 232 kommer ikke i betraktning.* Når særlige grunner foreligger, kan riksadvokaten likevel overdra til en advokat, en polititjenestemann som hører til påtalemyndigheten, eller en fullmektig ved riksadvokatembetet å føre en slik sak. *Utenfor hoved- eller ankeforhandling kan statsadvokaten overlate til en advokat eller polititjenestemann som tilhører påtalemyndigheten, å føre saken. Det samme gjelder når siktede i retten har gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger i saken, og saken ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år. Annet punktum gjelder tilsvarende.*

Saker for herreds- eller byretten om forseelser føres som regel av polititjenestemenn som hører til påtalemyndigheten.

§ 109 skal lyde:

Plikt til å møte som vitne ved herreds- eller byrett og lagmannsrett har enhver. Retten kan fritta et vitne som har mer enn 800 km reise med rutegående befordringsmiddel eller 125 km på annen måte, eller en tilsvarende strekning dels på den ene, dels på den annen måte, for møteplikt dersom fremmøte vil medføre uforholdsmessige ulemper eller kostnader sammenlignet med vitnets betydning for sakens opplysning.

Vitnet har krav på godtgjørelse etter særskilt lov.

§ 270 første leddet skal lyde:

Bevisopptak forut for hovedforhandlingen kan holdes når *et vitne er fritatt for møteplikt etter § 109 første ledd annet punktum*, beviset ikke kan føres under hovedforhandlingen uten uforholdsmessig ulempe eller utgift, eller det er fare for at beviset ellers kan gå tapt eller verdien av det bli forringet.

§ 327 nytt annet ledd skal lyde:

Avgjørelser som nevnt i § 54, med unntak av bevisopptak etter § 338 annet ledd, kan under saksforberedelsen for Høyesterett treffes av den dommer som forbereder ankeforhandlingen eller etter dennes innstilling av Høyesteretts kjæremålsutvalg.

Ny § 387 a skal lyde:

Dersom kjæremålsutvalget enstemmig finner det klart at et kjæremål til Høyesteretts kjæremålsutvalg ikke kan føre frem, kan det avvise eller forkaste kjæremålet uten annen begrunnelse enn en henvisning til bestemmelsen her. Avgjørelsen kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger.

Et kjæremål fra påtalemyndigheten, som ikke er til gunst for siktede, kan utvalget på tilsvarende måte avvise når det enstemmig finner at kjæremålet gjelder spørsmål av mindre betydning eller at det ellers ikke er grunn til at kjæremålet tas under behandling.

§ 388 nytt andre ledd skal lyde:

Dersom Høyesteretts kjæremålsutvalg enstemmig finner at verken avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre forhold tilsier at et kjæremål mot lagmannsrettens avgjørelse av et kjæremål tas under behandling, kan det avvise kjæremålet. Avgjørelsen om avvisning treffes ved beslutning, som kan omgjøres til gunst for siktede når særlige grunner foreligger.

§ 432 tredje leddet skal lyde:

Om frist for oppfyllelse *m.m.* gjelder reglene i tvistemaalssloven §§ 146 til 148 a.

§ 456 tredje og fjerde leddet skal lyde:

For krav som nevnt i første ledd første punktum kan Innkrevingsentralen beslutte trekk i lønn og lignende ytelser etter reglene i dekningsloven § 2-7, eller stifte utleggspant for kravet dersom panterett kan gis rettsvern ved registrering i et register eller ved underretning til en tredjeperson, jf. panteloven kapittel 5, og utleggsforretning kan holdes på Innkrevingsentralens kontor etter tvangsfullbyrdsloven § 7-9 første ledd. For andre krav som Innkrevingsentralen innkrever, kan den beslutte det samme når det følger av særskilt lovbestemmelse. Ved Innkrevingsentralens tvangsfullbyrdelse gjelder tvangsfullbyrdslovens regler om gjennomføring av utleggsforretningen, herunder klage, bortfall og opphevelse av utlegg.

24 I lov 8. juni 1984 nr. 58 om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 153 første leddet skal lyde:

Fristen for anke og kjæremål er en måned, hvis ikke annet følger av §§ 4 tredje ledd, 54 annet ledd og 124 første ledd.

25 I lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 2-7 tredje leddet skal lyde:

Utlegg i lønnskrav *m v* kan bare tas i krav som har forfalt eller forfaller innen to år, jf tvangsfullbyrdsloven § 7-21. Trekkperioden for bøtekrav er fem år. For skattekrav kan utlegg alltid tas i krav som forfaller

inntil fem år etter utgangen av det inntektsåret skatten gjelder, eller i tilfelle endring av ligningen fem år etter utgangen av det kalenderår da endringsvedtak ble truffet. For bidragskrav gjelder ingen tidsbegrensning.

26 I lov 26. juni 1992 nr. 86 om tvangsfullbyrdelse og midlertidig sikring (tvangsfullbyrdsloven) vert det gjort følgjande endringar:

§ 1-3 nytt tredje ledd skal lyde:

Når et foretak med rett til å drive finansieringsvirksomhet etter finansieringsvirksomhetsloven § 1-4, låner ut penger mot håndpant i løsøre ved at pantet overleveres til foretaket, kan det inngås forhåndsavtale om at panthaveren selv kan selge løsøret til dekning av pantekravet dersom pantsetteren ikke har innfridd pantekravet innen en frist på minst en måned som panthaveren har fastsatt i et skriftlig varsel som er sendt skyldneren etter forfall. Salget skal skje på forsvarlig måte. Leddet her gjelder ikke løsøre som kan registreres i et realregister eller motorvogner som skal registreres etter vegtrafikkloven § 15 jf. § 16.

§ 2-10 andre leddet skal lyde:

Om habilitet for medhjelper gjelder § 2-5 første ledd tilsvarende. Det kan likevel oppnevnes en medhjelper uavhengig av første punktum dersom det finnes ubetenkelig, og vedkommende har særlige forutsetninger for å forstå salget.

§ 7-20 første leddet tredje punktum skal lyde:

Tilsvarende gjelder ved utlegg i utinglyst rettighet i fast eiendom. For tilbehør, også driftstilbehør til fast eiendom som nevnt i panteloven § 3-4, gjelder annet ledd første og annet punktum tilsvarende.

§ 11-9 tredje leddet andre punktum skal lyde:

Realregisteret skal bekrefte at anmerkningen er registrert og samtidig opplyse om hvem som er hjemmelshaver til formuesgodet og i tilfelle om tvangsdekning allerede er besluttet på grunnlag av en annen begjæring.

§ 11-11 andre leddet skal lyde:

Saksøkeren i et senere besluttet tvangssalg kan kreve å tre inn som saksøker i et tidligere besluttet salg. Et senere besluttet tvangssalg kan ikke gjennomføres på annen måte før et tidligere besluttet tvangssalg i tilfelle er rettskraftig hevet. Namsretten underretter saksøkeren om det tidligere besluttede salget. Krav om inntreden fremsettes for namsretten, som varsler medhjelperen eller den namsmyndighet som skal holde auksjon. En saksøker som har trådt inn etter foreleggelsen etter § 11-29 eller etter auksjonsmøtet, får likevel ikke stilling som saksøker dersom et av budene blir stadfestet.

§ 11-12 tredje leddet vert oppheva.

§ 11-13 nytt andre ledd skal lyde:

Er omsetningen av formuesgodet underlagt konseksjon, skal namsmyndigheten bringe på det rene den høyeste pris som vil bli akseptert før formuesgodet blir lagt ut for salg. Den myndighet som avgjør konseksjonsspørsmålet, har plikt til å gi namsretten bindende uttalelse om høyeste pris som vil bli godkjent.

Gjeldande § 11-13 andre leddet vert nytt tredje ledd.

§ 11-16 første leddet skal lyde:

Medhjelperen skal så langt det er mulig straks underrette partene, personer som er varslet etter § 11-8, og kjente rettighetshavere om tvangssalget med opplysning om hvem som er saksøker og hvilket krav tvangssalget er begjært for.

§ 11-18 andre leddet første punktum skal lyde:

Salg av fast eiendom skal også omfatte driftstilbehør som nevnt i panteloven § 3-4 som saksøkeren har panterrett i.

§ 11-18 tredje leddet første punktum skal lyde:

Den som har panterett i en fast eiendom med prioritet etter saksøkerens krav, og i tillegg panterett i driftstilbehør som nevnt i panteloven § 3-4 som ikke omfattes av bedre prioriterte panthaveres panterett, kan kreve at salget skal omfatte også driftstilbehøret.

§ 11-26 første leddet andre punktum skal lyde:

Med namsrettens samtykke kan det likevel tas hensyn til bud med kortere bindingstid ned til 15 dager.

§ 11-27 andre leddet skal lyde:

Betales hele eller en del av kjøpesummen etter oppgjørsdagen, men innen to uker etter at stadfestelsen er rettskraftig, betales et rentetillegg fastsatt av Kongen. Betales ikke kjøpesummen, eventuelt med tillegg av renter etter første punktum, innen betalingsfristen etter første ledd, gjelder § 11-32.

§ 11-46 andre leddet nytt sjettede punktum skal lyde:

Det skal fremgå at nødvendige opplysninger om salgsordningen kan fås ved henvendelse til namsmyndighetene.

Gjeldande § 11-46 andre leddet sjettede punktum vert nytt sjuande punktum.

§ 11-54 første leddet skal lyde:

Dersom det ikke blir gitt bindende bud eller saksøkeren i auksjonsmøtet erklærer at ingen av budene vil bli begjært stadfestet, kan saksøkeren innen en måned kreve nytt salgsforsøk. Dersom saksøkeren har forbeholdt seg frist til å ta stilling til om bud skal begjæres stadfestet, kan saksøkeren innen fristen i stedet kreve nytt salgsforsøk.

§ 11-55 skal lyde:

Tvangsbruken skal gjelde både hovedgjenstanden og tilhørende ting og rettigheter som omfattes av pan-

teretten. Selv om saksøkeren bare har pant i en ideell del av formuesgodet, kan namsretten beslutte at tvangsbruken skal utvides til å omfatte hele formuesgodet dersom det blir gitt samtykke av saksøkte eller en annen sameier som kan kreve sameiet oppløst ved tvangssalg. Om tvangsbruk av driftstilbehør som nevnt i panteloven § 3-4 til en fast eiendom gjelder § 11-18 annet og tredje ledd tilsvarende.

Ved tvangsbruk av fast eiendom kan en saksøker som også har panterett for pantekravet i driftstilbehør som nevnt i panteloven §§ 3-8 og 3-9 eller i varelager som nevnt i panteloven § 3-11, kreve at tvangsbruken også skal omfatte disse verdiene dersom verdiene har en naturlig tilknytning til den faste eiendommen, og det for disse verdiene del foreligger tvangskraftig tvangsgrunnlag som nevnt i denne loven § 8-2. Kravet må fremsettes i begjæringen om tvangsbruk. § 8-6 første og annet ledd og § 8-7 første ledd annet punktum og annet ledd gjelder tilsvarende.

Namsretten bestemmer hvor lenge tvangsbruken skal vare. For skip, luftfartøy og tillatelser som er registrert i Petroleumsregisteret, kan brukstiden ikke settes lengre enn to år. Det kan settes vilkår for tvangsbruken.

§ 11-57 første leddet nytt tredje punktum skal lyde:

Ved tvangsbruk som omfatter driftstilbehør som nevnt i panteloven §§ 3-4, 3-8 og 3-9 eller varelager som nevnt i panteloven § 3-11, kan disse verdiene skiftes ut eller selges så langt det er forenlig med en forsvarlig drift.

§ 13-2 andre leddet bokstav a skal lyde:

Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at utlevering kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at utlevering kan unngås dersom leien med renter, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-2 tredje leddet bokstav a skal lyde:

Skriftlig avtale om leie som inneholder vedtagelse av at tvangsfravikelse kan kreves når leien ikke blir betalt. Det skal gå fram av varselet etter § 4-18 at utlevering kan unngås dersom leien med renter, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet blir betalt før fullbyrdelsen gjennomføres.

§ 13-6 første leddet tredje punktum skal lyde:

Det skal opplyses at fullbyrdelsen kan unngås ved at kravet blir oppfylt innen fristen etter første punktum, eller når fullbyrdelsen er begjært etter § 13-2 annet ledd bokstav a eller tredje ledd bokstav a, ved at leien med renter, utenrettslige inndrivingskostnader, sakskostnader og forfalt leie fram til betalingstidspunktet blir betalt innen fristen.

27 I lov 11. juni 1993 nr. 83 om endringer i rettergangslovgivningen m.m. vert det gjort følgjande endring: Del I nr. 17 vert oppheva.

28 I lov 20. desember 1996 nr. 106 om tomtefeste vert det gjort følgjande endringar:

§ 16 første leddet siste punktum skal lyde:

Er det ikkje sagt noko i avtala om storleiken på tomta (punktteste), gjeld føresegnene i andre punktum for eit areal på eitt *dekar* (*daa*), medrekna der huset eller husa står og høveleg avrunda etter tilhøva på staden.

§ 33 første leddet nytt fjerde punktum:

Kongen kan i forskrift gje nærare føresegner om vilkåra for og gjennomføringa av slik innløyising.

§ 33 første leddet fjerde og femte punktum vert nye femte og sjette punktum.

29 I lov 17. januar 1997 nr. 11 om endringer i straffeloven m.v. (strafferettslige utilregnelighetsregler og særreaksjoner) vert det gjort følgjande endring:

I del I nr. 9 vert det gjort følgjande tilføyning mellom endringa i §§ 2 og 84:

§ 76 tredje leddet skal lyde:

Saker ved lagmannsrett og herreds- eller byrett som gjelder forbrytelse som etter loven kan medføre fengsel i mer enn 6 år, eller sak hvor *påtalemyndigheten vil påstå overføring tiltvungent psykisk helsevern etter straffeloven § 39 eller forvaring*, skal under hoved- og ankeforhandling føres av en statsadvokat. Forhøyelse av maksimumsstraffen på grunn av gjentakelse, sammenstøt av forbrytelser eller anvendelse av straffeloven § 232 kommer ikke i betraktning. Når særlige grunner foreligger, kan riksadvokaten likevel overdra til en advokat, en polititjenestemann som hører til påtalemyndigheten, eller en fullmektig ved riksadvokatembetet å føre en slik sak. Utenfor hoved- eller ankeforhandling kan statsadvokaten overlate til en advokat eller polititjenestemann som tilhører påtalemyndigheten, å føre saken. Det samme gjelder når siktede i retten har gitt en uforbeholden tilståelse som styrkes av de øvrige opplysninger i saken, og saken ikke kan medføre fengsel i mer enn 10 år. Annet punktum gjelder tilsvarende. Saker for herreds- eller byretten om forseelser føres som regel av polititjenestemenn som hører til påtalemyndigheten.

30 I lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler (husleieloven) vert det gjort følgjande endring:

§ 13-2 andre leddet bokstav e siste punktum skal lyde:

For dommer forkynt etter lovens ikrafttredelse, *gjelder ankefristen* i tvistemålsloven § 360.

II

Ikraftsetjings- og overgangsføresegner

1. Kongen fastset tidspunktet for når lova tek til å gjelde. Det kan fastsetjast at ulike delar av lova skal ta til å gjelde frå ulik tid.
2. Kongen gjev nærmare overgangsreglar.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes enstemmig.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Tor Nymo på vegne av Senterpartiet satt fram følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med lovendring som gir erstatningsreglene i vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 3 og 4 anvendelse også ved ekspropriasjon til anlegg av vindkraft.»

Dette forslaget blir i samsvar med forretningsordenens § 30 fjerde ledd å sende Stortinget.

Komiteen hadde innstillet til Odelstinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endring i lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom

I

I lov 23. oktober 1959 nr. 3 om oreigning av fast eigedom skal § 2 første leddet nr. 19 lyde:

Varmekraftverk, *vindkraftverk*, kraftliner, transformatorstasjonar og andre elektriske anlegg.

II

Lova gjeld frå den dagen Kongen fastset.

Presidenten: Fremskrittspartiet og Høyre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes med 54 mot 22 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.22.47)

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Fremskrittspartiet og Høyre også her vil stemme imot. – Det bekrefte.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet bifaltes med 54 mot 22 stemmer. (Voteringsutskrift kl. 14.23.16)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli sendt Lagtinget.

S a k n r . 4

Referat

1. (51) Forslag fra stortingsrepresentantene Odd Eriksen, Torbjørn Andersen, Olaf Gjedrem, Inga Kval-

bukt, Karin Andersen og Leif Helge Kongshaug om lov om endringer i lov 16. juni 1939 nr. 6 om husleie og lov 7. juli 1967 nr. 13 om husleieregulering m.v. for boliger (Dokument nr. 8:35 (1999-2000))

Enst.: Sendes kommunalkomiteen.

Møtet hevet kl. 14.25.
